

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde
2012. gada 13. novembrī

turpinājums
2012. gada 20. novembrī

Tiesas sēdi vada
Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētājs
Gunārs Kūtris.

G.Kūtris.

Labdien, sēdieties, lūdzu!

Turpinām tiesas sēdi.

Tiek izskatīta lieta Nr. 2012-03-01 *„Par likuma „Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu” 11. panta pirmās daļas un 25. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 77. un 78. pantam”*.

Šodien turpinām uzklaut pieaicinātās personas.

Un, ievērojot mūsu vienošanos par kārtību, aicinām juridisko zinātņu doktoru un biznesa augstskolas „Turība” Juridiskās fakultātes profesoru Aivaru Endziņu. Lūdzu!

Tātad aicinām jūs kā pieaicināto personu sniegt savu viedokli par apstrīdētajām normām un atbilstību Satversmei. Lūdzu, jums vārds!

A.Endziņš.

Godājamā tiesa! Atšķirībā laimam no citām pieaicinātajām personām, man nebija uzdoti jautājumi, uz kuriem būtu jāiesniedz rakstveidā viedoklis.

Kas attiecas uz šo konkrēto lietu. Diemžēl sēdes pirmajā daļā pieteikuma iesniedzēju pārstāvja juridiskā argumentācija, manuprāt, vispār nebija. Tās bija vairāk emocijas, kaut gan likums prasa, ka ir jāsniedz juridiskā argumentācija kā tāda. Tā būtu viena lieta.

Otra lieta. Cik es saprotu, tad lieta ir ierosināta par divu normu neesamību likumā. Manuprāt, līdz šim Satversmes tiesas praksē, katrā gadījumā 2001. gadā vienā lietā, kur bija skaidri un gaiši pateikts, ka Satversmes tiesa neierosina un neizskata jautājumus par to, kas nav regulēts ar normatīvā akta palīdzību. To savulaik ir rakstījusi savā darbā un savā disertācijā Anita Rodiņa, juridisko zinātņu doktore.

Un būtībā šeit ir jautājums par to: „pilnībā izstrādāts”. Kritēriji nekādi nepastāv. Kas izskanēja iepriekšējās sēdes laikā, ka varētu šeit vilkt analogiju ar likumprojektu izskatīšanas gaitu un prasībām pret likumprojektu, kas ir iesniegts un

ko paredz Saeimas kārtības rullis, proti, ka ir jābūt šai anotācijai; ja tas prasa finanšu līdzekļus, ir jābūt finanšu ministra atzinumam... tas gan neattiecas uz Ministru kabineta iesniegtajiem likumprojektiem; kā arī, teiksim, Saeimas kārtības rullis paredz to, ka, ja likumprojekts ir noraidīts pirmajā lasījumā, tad atkārtoti viņu var iesniegt tikai ar... ja ir to parakstījuši vismaz 51 Saeimas deputāts — tātad vairākums.

Šinī gadījumā, manuprāt, arī pieteikumā nav pietiekama juridiska argumentācija, lai šo lietu vispār varētu ierosināt, jo argumentācija galvenokārt balstās uz Satversmes 1. pantu. Tajā pašā laikā pilnībā ignorance ir par Satversmes 2. pantu, kas arī ir viens no Satversmes nu... kodola normām kā tādām. Un galvenokārt šeit, manuprāt, izskanēja argumentācija saistībā ar to, ka, lūk, referendums par valsts valodas statusa piešķiršanu otrai valodai, proti, krievu valodai, ka tas ir pretrunā Satversmes kodolam, pretrunā Satversmes 1. pantam, 77., 78. pantam.

Bet, ja mēs atskatāmies vēsturiski, vai Latvija līdz 1998. gadam nebija nacionāla valsts... manuprāt, bija, jo tikai 1998. gadā tika izdarīts grozījums Satversmes 4. pantā, paredzot latviešu valodu kā valsts valodu un attiecīgi arī nostiprinot 77. panta statusu, kuru arī var grozīt tikai tautas nobalsošanas rezultātā.

Un tālāk jau gāja tikai konsekventa virzība. 2002. gadā, kad tika saistībā ar Saeimas deputātu zvērestu papildināts 18. pants, 21. pants, Kārtības rullis arī, attiecībā uz pašvaldībām 101. un 104. pantā.

Un, ja mēs atskatāmies vēsturiski, tad Satversmes tēvi bija paredzējuši latviešu valodu kā valsts valodu, bet bija paredzējuši to Satversmes otrajā daļā 115. pantā, kas, kā jūs zināt... diemžēl otrā daļa netika pieņemta.

Un vēl bija mēģinājums 1934. gadā, kad 1934. gada 8. maijā Saeima vienbalsīgi nobalsoja par grozījumu izdarīšanu 4. pantā, paredzot latviešu valodu kā valsts valodu.

Tas ir vēsturisks ekskurss, bez šaubām. Bet, manuprāt, apgalvot, ka šodien... kad tauta ir skaidri un gaiši pateikusi referendumā rezultātā, ka latviešu valoda ir vienīgā valsts valoda, tātad noraidīja un būtībā šim jautājumam ir pielikts punkts.

Manuprāt, tā saceltā ažiotaža ap šo referendumu, kā arī mēģinājums panākt, lai Satversmes tiesa pieņem lēmumu un nepieļauj šādu referendumā notikšanu vispār, paldies Dievam, Satversmes tiesa to nedarīja, jo Satversmes tiesas likums šādu rīcību būtībā nepieļauj.

Līdz ar to, acīmredzot... vismaz ir neoficiālās ziņas, ka šodien tikšot izsludināti grozījumi likumā „Par tautas nobalsošanu”, kas dod pamatu, manuprāt, Satversmes tiesai, izskatot šo lietu, pielikt punktu un izbeigt viņu, jo ir šīs normas paredzētas, kas paredz īpašu kārtību.

Tajā pašā laikā tas, kas izskanēja pagājušajā reizē, ka, lūk, tikai tāpēc, ka nav šie vārdi „pilnībā izstrādāts”... Bet kas notiks? Ir iniciatīvas grupa, ir ierosinājums un

tiek atzīts, ka šis likumprojekts, par kuru mēģinās vākt parakstus, nav pilnībā izstrādāts. Tātad nav virzības.

Tajā pašā laikā, vai ir kāda garantija, ka, lūk, pilnveidojot šo iniciatīvu un tātad formāli paredzot, ka tas ir pilnībā izstrādāts... ko var darīt pēc tam Centrālā vēlēšanu komisija? Atkārtoti teikt, ka nav pilnībā...? Jo katrā gadījumā, ja ir šāds formulējums, ka nepieļaut tātad šo parakstu vākšanu tāpēc, ka nav pilnībā izstrādāts, ir jābūt konkrētiem aizrādījumiem, kādi ir šie iemesli. Manuprāt, arī šie likuma grozījumi arī nedod uz to atbildi.

Acīmredzot tomēr... laikam jau tomēr likumdevējam ir jādomā par precizējumiem, proti, lai vismaz ievirze tam būtu, ko tad galu galā mēs varam uzskatīt, ka likumprojekts ir pilnībā izstrādāts.

Tās ir viena lieta.

Otra lieta. Galu galā tomēr Satversmes 2. pants nosaka, ka suverēnā vara pieder Latvijas tautai. Un, manuprāt, Latvijas tauta ļoti uzskatāmi referendumā „Par valsts valodas statusa piešķiršanu krievu valodai” pateica nē. Tātad, ka Latvija ir un būs nacionāla valsts.

Principā, manuprāt, šāda argumentācija saistībā... ir sevišķi mēģinot pretnostatīt vienas Satversmes normas citām Satversmes normām, uzskatot, ka, teiksim, 1. pants ir dominējošais kopumā ar Satversmes 77. pantu, vai 4. pants pretstatā 2. pantam vai pretstatā 1. pantam, manuprāt, nav pamata.

Tas būtu īsumā, ko es varētu teikt. Esmu gatavs atbildēt uz jūsu jautājumiem.

G.Kūtris.

Vispirms lietas dalībnieku jautājumi. Vai pieteikuma iesniedzēju pārstāvim ir jautājumi? Lūdzu!

J.Kārklīšs.

Jā. Jūs minējāt, respektīvi, ka jautājums par pilnīgi izstrādātu likumprojektu nav skaidrs. Tātad no likumdevēju viedokļa nav it kā skaidras varbūt tās robežas... Un jūs teicāt arī, ka referendumu par valodas jautājumu... tas ir pareizi, ka viņš tika tā kā atļauts notikt... Vai, jūsuprāt, šis otrais gadījums, kas skar nepilsoņu jautājumu, vai tas arī atbilst pilnīgam vai nepilnīgam... Vai kā to noteikt? Vai, jūsuprāt, bija pareizs tas lēmums? Es vienkārši gribu saprast, kādi tad ir tie kritēriji, vai arī jūs nepiekrītat.

A.Endziņš.

Saistībā ar pilsonības referendumu, es saprotu, ka jautājums vēl ir atklāts, jo Centrālās vēlēšanu komisijas lēmums ir apstrīdēts administratīvajā tiesā. Un tiesas lēmums par to vēl nav izskatīts un nav pieņemts. Tā ir viena lieta.

No otras puses saistībā ar Pilsonības likumu, manuprāt, tā argumentācija, kāda bija vēsta uz to, lai nepieļautu šo referendumu, arī, manuprāt, bija vairāk saistīta atkal

ar šo ļoti aktuālo jautājumu, kas izvirzījās pēc valodas... saistībā ar valodas referendumu, Satversmes kodolu. Katrā gadījumā, manuprāt, Centrālās vēlēšanu komisijas lēmums, ka neturpinās parakstu vākšana... netiks atvērts šis... bija vairāk argumentēts un, neapšaubāmi, ka šeit ir tīri juridiskas pretrunas kā tādas.

Tajā pat laikā no, varētu teikt, politikas viedokļa, manuprāt, pareizāk būtu bijis ļaut šos parakstus savākt, lai notiktu referendums un katrā gadījumā tad tauta pateiktu skaidri un gaiši — nē nulles variantam pilsonības jautājumos, un līdz ar to neviens, ne Eiropas Padomes, ne Eiropas Savienības, ne Apvienoto Nāciju emisārs, nevarēs mums bakstīt ar pirkstu degunā, rupji izsakoties, ka mēs mīdam ar kājām nepilsoņu tiesības, jo galu galā nevienā valstī nav tādas situācijas, ka likums paredzētu, ka varētu masveidā bez naturalizācijas procesa piešķirt pilsonību.

Es jau vienu reizi esmu izteicies par to, ka varu minēt tikai vienu piemēru, proti, ka PSRS Augstākās padomes prezidijs ar dekrētu noteica, kādā veidā Latvijas, Lietuvas un Igaunijas Republikas pilsoņi kļūst par PSRS pilsoņiem bez šo pilsoņu konkrētas gribas izpausmes.

Tā es varu atbildēt.

J.Kārklīšs.

Labi. Un tad man ir jautājums. Kas, jūsuprāt, tad slēpjas zem vārdiem „pilnīgi izstrādāts”, jo es saprotu, ka jūs teicāt, ka arī nepilsoņu jautājums bija jālaiž referendumā... respektīvi, vai papildus tiem Satversmē *expressis verbis* ierakstītajiem ierobežojumiem, par ko nevar notikt referendums, pastāv vēl kaut kādi ierobežojumi. Vai tad, ja mēs... kur tad ir tā robeža... Jo faktiski arī jaunajā likumprojekta ir rakstīts, ka „pilnīgi izstrādāts” pēc satura un formas. Tad vai pastāv kaut kādi gadījumi, kad var izsecināt no 1. panta, vai no kādiem citiem vispārējo tiesību principiem, ka Centrālā vēlēšanu komisija nevirza uz priekšu kādu likumprojektu. Kas, jūsuprāt, ir tie gadījumi?

A.Endziņš.

Katrā gadījumā... Kas attiecas uz nevirzīšanu tālāk lietas un mēģinot to argumentēt ar Satversmes kodolu, proti, teiksim, 1. pantu, 2. pantu, 4., 3. pantu, 6. un 77. pantu, manuprāt, tomēr Satversme ir jāskatās kopsakarā kā tādā. Jaunā redakcija katrā gadījumā dod iespēju Centrālajai vēlēšanu komisijai izskatīt pēc būtības un, ja tik tiešām viņš nav izstrādāts ne pēc satura, ne pēc formas, tad arī ir konkrēta argumentācija, kāpēc šī iniciatīva netiek tālāk pieļauta.

Tas ir tā. Tajā pat laikā, kā es jau teicu iepriekš, manuprāt, tomēr būtu nepieciešami arī vismaz pamatkritēriji, bet saistīt to tikai ar šo Satversmes kodolu jeb ar Satversmi kā tādu. Galu galā tā ir tautas suverēnā vara un tauta, manuprāt, nav

muļķe, kura ļoti labi apzinās... apzinās arī Satversmes pamatvērtības un, ja tā lieta aizies līdz referendumam, pateiks skaidri un gaiši „nē”.

Un tas ir jau, manuprāt, atskaites punkts, kas pieliktu, nu, varētu teikt, svītru pāri turpmākajām tendencēm mēģināt šūpot Latvijas valsts pamatus.

J.Kārklis.

Tad man ir jautājums. Vairāki autori ir norādījuši publikācijās, ka tād šie Satversmes panti, kas ir tautas nobalsošanas ceļā grozāmi, ir ar augstāku juridisko spēku, salīdzinājumā ar pārējām Satversmes normām. Kāds ir jūsu viedoklis šajā jautājumā?

A.Endziņš.

Mans viedoklis ir viennozīmīgs. Es neizceltu nevienu pantu, tajā skaitā arī šos pantus, jo te jau pats par sevi ir ielikts iekšā šis mehānisms, ka, ja Saeima groza šos pantus, tad, lai tie iegūtu likuma spēku, ir obligāts referendums un tikai, ja vairākums no tautas vēlētājiem nobalsos „par”, viņi var iegūt savu spēku.

Katrā gadījumā es neuzskatu, ka varētu pretnostatīt vienu Satversmes normu otrai Satversmes normai. Šinī gadījumā ir akcents uz 1. pantu. Bet kur paliek 2. pants, kas arī ir šajā kodolā, ka tautai galu galā pieder pats gala vārds.

J.Kārklis.

Tad man jautājums ir tāds. 1. pants tād sargā tiesiski demokrātisku valsti, kuru var grozīt tikai ar tautas piekrišanu šo iekārtu un tā ir tā būtība. Vai, jūsuprāt, ja Saeima pieņemtu Satversmes grozījumus, kas paredz, ka Saeimas deputātus ievēl uz mūžu, teiksim, ir šāds grozījums, procedūra visa ir ievērota... es zinu, Satversmes tiesai kāds ir viedoklis par šo jautājumu, bet procedūra ir ievērota. Šos grozījumus Satversmē Prezidents arī izsludina. Un jautājums ir, vai Konstitucionālā tiesa tad nekādi nevarētu reaģēt sakot, ka 1. pants un attiecīgais Satversmes pants — tie nav savstarpēji vērtējami... un faktiski tādējādi apejot tautu, jo tauta vairs nevarēs mainīt šo parlamentu, jo viņš ir uz mūžu ievēlēts.

A.Endziņš.

Katrā gadījumā Valsts prezidentam ir tiesības pēc tam, kad likums ir stājies spēkā, iesniegt Satversmes tiesā pieteikumu un Satversmes tiesa tad var vērtēt.

Tajā pat laikā šāds grozījums var būt spēkā tikai tad, kad ir noticis referendums. Un es stingri šaubos, ka tauta, kura ir ļoti kritiska pret likumdevēja institūciju, akceptēs šādu Saeimas grozījumu, ka deputāti tiek ievēlēti uz mūžu.

J.Kārklīš.

Nē... bet attiecīgais pants par Saeimu jau nav jāapstiprina tautas nobalsošanā. Es runāju nevis par tīri varbūt tādu hipotētisku gadījumu... Mēs zinām Ukrainas, Ungārijas gadījumus, kad konstitucionālie principi tiek kaut kādu interešu vārdā mazināti. Un tāpēc, teiksim, šādā gadījumā parlaments uzskata, ka 1. pants netiek grozīts. Viņi groza citu pantu, ka Saeima...

A.Endziņš.

Šinī gadījumā...

J.Kārklīš.

Un tad sanāk... kāda pilsoņiem ir aizsardzība? Viņi nevar pārvēlēt parlamentu, viņi nevar arī iesniegt konstitucionālo sūdzību, ka pants par Saeimas deputātu ievēlšanu uz mūžu ir pretrunā 1. pantam, kas ir loģiski. Tas ir 1. pantam pretrunā.

A.Endziņš.

Varbūt, ka šeit nebūtu jārunā par 1. pantu, bet drīzāk varētu runāt par 6. pantu, ka konstitucionālā vēlēšanu sistēma... tā tad pretrunā ar to... Un saistībā ar 1. pantu tad...

G.Kūtris.

... apstrīdētās normas par tautas virzītu likumprojektu. Vai jūs to saistāt ar tautas virzītu likumprojektu grozīt Satversmes kādu pantu, kuru nosaka pati tauta? Nobalso par deputātu ievēlšanu uz mūžu...

J.Kārklīš.

Mēs nerunājam par... (runā visi reizē)

G.Kūtris.

Par apstrīdētajām normām šodien.

J.Kārklīš.

Bet tas ir saistībā ar to, jo mūsu viedoklis ir, ka šīs te normas ir dažāda ranga. Tāpēc caur šo piemēru es gribu saprast, vai pastāv šāds sistemātisku tiesību politikas jautājums...

G.Kūtris.

Visus tiesību politikas jautājumus vienā lietā neizskatīsim. Mums ir konkrētas divas apstrīdētas normas par likumprojektu virzību pēc tautas iniciatīvas. Lūdzu, par šo lietu šodien spriedīsim.

J.Kārklīš.

Bet tas ir tieši saistīts... Ja man neļauj tālāk uzdot šos te jautājumus, tad man nav vairāk jautājumu.

G.Kūtris.

Paldies.

Vai Saeimas pārstāvim būtu jautājumi?

G.Kusiņš.

Jā, godātā tiesa. Ir viens jautājums.

Jūs jau norādījāt uz pieteikuma iesniedzēju pārstāvja viedokli, ka nav šo divu vārdu šajās divās apstrīdētajās normās. Tātad nav ne 11. Nobalsošanas likuma pantā, ne 25. pantā. Sakiet, lūdzu, tā situācija šobrīd ir tāda, ka šie vārdi ir 22. pantā Tautas nobalsošanas likumā. Sakiet, lūdzu, vai tas, ka tie divi vārdi ir nevis apstrīdētajās normās, bet Nobalsošanas likuma 22. pantā, jau neliecina par to, ka patiesībā jau likumā šie divi vārdi ir. Tie nav apstrīdētajās normās, bet citā pantā.

A.Endziņš.

Es pilnībā piekrītu jūsu viedoklim, ko jūs izteicāt tiesas sēdes pirmajā daļā, proti, ka nav nepieciešams Satversmes normu viens pret vienu pārceļt konkrētajā likuma normā. Un, manuprāt, Satversme ir ar augstāku juridisko spēku. Un ja Satversmē ir šie skaidri un gaiši pateikti vārdi „pilnībā izstrādāts”, tad būtībā ar to vajadzētu arī pietikt.

G.Kusiņš.

Paldies. Un otrs jautājums. Pieteikuma iesniedzēju pārstāvis jau sāka modelēt situāciju un es arī mēģināšu modelēt situāciju. Bet to jautājumu uzdošu beigās. Tas jautājums būs par Satversmes tiesas iesaisti šajā Tautas nobalsošanas pieņemtā likuma izskatīšanas procedūrā ... tad to situāciju, lai redzētu, vai Satversmes tiesa ir piemērota institūcija šo jautājumu izskatīšanai vai ne.

Pieņemsim teorētiski, ka radikāli noskaņoti vēlētāji, kas ir neapmierināti ar notiekošo valstī, iesniegtu divus likumprojektus. Abi būtu ar desmit tūkstošu vēlētāju parakstiem. Pirmais likumprojekts paredzētu atļaut spīdzināšanu un otrs likumprojekts paredzētu atcelt Satversmes tiesu kā tādu. Sakiet, lūdzu, ja abi šie likumprojekti nonāktu tautas nobalsošanā un tiktu pieņemti, varētu izveidoties tā situācija, kā jūs, teicāt, ka Valsts prezidentam īsti nav, pie kā vērsties. Jo, ja tautas nobalsošanā likums pieņemts Satversmes tiesu likvidēt, tad īsti nav, pie kā vērsties.

Mans jautājums ir. Sakiet, lūdzu, vai Satversmes tiesa varētu tikt iesaistīta vēlētāju iesniegtu likumprojektu vērtēšanā? Vai Satversmes tiesa varētu tikt iesaistīta šajā sākotnējā stadijā, kas šobrīd norisinās Centrālajā vēlēšanu komisijā?

A.Endziņš.

Tas ir mans personiskais viedoklis, ka par likumprojektu, kas ir ierosināts, ka Satversmes tiesa izskatītu un ... tāpat šī preventīvā kontrole, tas ir, manuprāt, raksturīgs Konstitucionālajai padomei, teiksim, Francija vai Kazahstāna, vai Alžīra, bet ne Satversmes tiesai vai Konstitucionālajai tiesai, kuras pamatā ir šī kontrole pār normatīvo aktu, kurš ir stājies spēkā. Jo var rasties situācija, ka ir šis projekts, Satversmes tiesa izskata un dod savu viedokli, pāriet kāds laiks, izveidojas kāda konkrēta situācija, un Satversmes tiesā tiek iesniegts pieteikums. Kā Satversmes tiesa var skatīt šādu lietu, kur jau ir iepriekšējais viedoklis bijis? Tāpat par preventīvu šo tiesību normu. Tā ir viena lieta.

Otra lieta. Varbūt arī tā... ir šāds likums pieņemts. Pēc kāda laika varbūt likumdevējs izdara grozījumus, un pamatā šiem grozījumiem ir Satversmes tiesa. Ja, teiksim, par to, tad tā ir cita lieta. Tad Satversmes tiesa varētu to skatīt. Bet uzskatīt, ka preventīvā kontrole būtu raksturīga Satversmes tiesai... Es saprotu, ka Konstitucionālo tiesību komiteja... ne komiteja, bet komisija nāktu, teiksim, ar šādu te ideju par preventīvo kontroli. Manuprāt, tam nav pamata.

G.Kusiņš.

Vēl pēdējais jautājums. Jūs esat ilggadējs Venēcijas komisijas loceklis un pārstāvis no Latvijas. Sakiet, lūdzu, Nikuļcevas kundzes atzinumā bija pieminēts Venēcijas komisijas labas prakses kodekss attiecībā uz tautas nobalsošanu. Un šajā labas prakses kodeksā ir pieminēts, ka arī tauta pati nav atbrīvota no likuma varas saistībām. Respektīvi, tautas pašai ir jāpakļaujas likuma varai.

Sakiet, lūdzu, vai šis labas prakses kodekss var tikt izmantots arī Latvijas valsts institūciju lēmumu pieņemšanas procesā? Tāpat gan Centrālajā vēlēšanu komisijā, gan arī citās institūcijās?

A.Endziņš.

Nu, neapšaubāmi. Ja, kā jūs modelējāt, ka tiek pieļauts, ka var cilvēkus spīdzināt... ka tādā gadījumā pirmām kārtām es neticu, ka likumdevējs vai arī tauta kaut ko tamlīdzīgu atļautos izdarīt. Bet, ja mēs runājam par šo labas prakses piemēru saistībā ar tautas nobalsošanu, tad šajā dokumentā ir arī izteikta kritika par pārmērīgi augstu barjeru, kur tikai pie attaisnotiem gadījumiem tas varētu notikt. Jo būtībā šī barjera, ka noteikts vēlētajū skaits ja ir piedalījies un ir nobalsojis... jo attiecībā par barjeru, ja Prezidents ir ierosinājis Saeimas atlaišanu noteikt tautas nobalsošanā, tad vispār nekādas barjeras nav. Pietiek, ja trīs cilvēki aizies uz referendumu un divi nobalsos „par”. Viss notiekās. Jeb arī otrādi. Divi nobalsos „pret”, viens „par”... Saeima un Prezidents pats tiek atlaists.

G.Kusiņš.

Bet tad jūs piekrītat, ka šis Venēcijas komisijas viedoklis var būt izmantots, gan pieņemot lēmumu... lai skaidri argumentētu...

A.Endziņš.

Neapšaubāmi. Katrā gadījumā... vērtējot šīs pamatnormas... tad te var piesaistīt gan Satversmes 1. pantu, gan arī Satversmes 8. nodaļu, gan arī Latvijas starptautiskās saistības.

G.Kusiņš.

Paldies. Nav vairāk jautājumu.

G.Kūtris.

Paldies.

Endziņa kungs... loģiski ir tas, ka apstrīdēto normu mērķis nav dublēt Satversmes normu. Tā pārrakstīšanas jēga nekāda nebūtu. Un šo normu mērķis, visticamāk, ir radīt skaidrību, jeb noteikt procedūru, kādā veidā likumprojekts virzās no ierosināšanas brīža... no iniciatīvas savākšanas brīža līdz nonākšanai Saeimā.

Sakiet, lūdzu, vai, jūsuprāt, šīs normas nepilnība nevarētu radīt nekonstitucionālu situāciju, nosakot nepilnu kārtību vai radot problēmas īstenošanā?

A.Endziņš.

Nu, katrā gadījumā... ja Prezidents izsludinās šos grozījumus likumā, tad tomēr šeit ir daļējs šis mehānisms, kuru var vērtēt un kur var būt konkrēta juridiskā argumentācija, ko dara Centrālā vēlēšanu komisija. Te es domāju, ka tādā gadījumā problēmām nevajadzētu rasties.

G.Kūtris.

Tātad jūsuprāt... ja likums tiks izsludināts un stāsies spēkā, Centrālā vēlēšanu komisija... nu, labi, nerunāsim par kompetenci... katrai valsts institūcijai kompetenci var noteikt, bet vai... Jūs iepriekš teicāt, ka arī šī jaunā kārtība nerada skaidru priekšstatu par kritērijiem, kas būtu jāliek pamatā, lai izvērtētu pilnīgu izstrādātību likumprojektam.

A.Endziņš.

Manuprāt, tomēr Centrālā vēlēšanu komisija tad var pieaicināt speciālistus, uzklaut viņu viedokli un arī daļēji ņemt kā analogiju Saeimas kārtības rulli, kas arī ir likums, kur tomēr ir šī pamatievirze attiecībā pret likumprojektu izteikta.

G.Kūtris.

Sakiet, lūdzu, vai šobrīd, nenosakot kaut kādus ievirzes kritērijus vērtēšanai, nevar veidoties situācija, ka politisku apsvērumu dēļ likumprojekts netiek virzīts?

A.Endziņš.

Manuprāt, politisku apsvērumu dēļ kaut ko atteikt virzīt uz referendumu nebūtu pamata, jo ir Satversmes 2. pants, kur tautai ir šī suverēnā vara. Un, atkārtotā veidā, tauta nav muļķe. Tauta ļoti labi saprot lietas būtību. Tā ir viena lieta. Otra lieta. Es domāju, ka arī tādā gadījumā nu vismaz Saeimā pārstāvētajiem politikājiem spēkiem, valsts augstākajām amatpersonām ir arī ļoti aktīvi jāiesaistās aģitācijā „par” vai „pret”. Ar konkrētu argumentāciju kā tādu.

G.Kūtris.

Un vēl viens jautājums saistībā ar iepriekšējā sēdē izskanējušo Valsts prezidenta pārstāvja teikto.

Jūsaprāt, Valsts prezidents varētu nevirzīt projektu tālāk uz Saeimu, ja viņš secina, ka likumprojekts neatbilst Satversmei vai kādiem citiem augstākiem ideāliem vai kodolam?

A.Endziņš.

Manuprāt, nē. Jo Valsts prezidenta kompetencē tas nav noteikts. Tas, ko darīja Valsts prezidents saistībā ar Valodas likumu, kur viņš nosūtīja šo desmitās daļas ierosināto likumprojektu uz Saeimu ar kritiskām piezīmēm par šaubām, ka tas neatbilst Satversmes kodolam... nu... bet ka viņš varētu rīkoties, manuprāt, nē, jo Satversme paredz arī to, ka Valsts prezidents politisku atbildību nenes. Ja šādā veidā viņš rīkotos un apturētu, manuprāt, viņa kompetencē tas nav.

G.Kūtris.

Paldies.

Tiesnese Osipova, lūdzu!

S.Osipova.

Tātad jūs uzskatāt, ka vienīgā institūcija, kas vērtē, vai iesniegtais likumprojekts ir pilnīgi izstrādāts, ir Centrālā vēlēšanu komisija?

A.Endziņš.

Neapšaubāmi. Tāpēc, ka Centrālā vēlēšanu komisijā šī iniciatīvas grupa tiek reģistrēta. Ir tātad arī... šī likumprojekta, par kuru grib vākt parakstus... Tātad tas jau ir sākumstadijā. Nevis, teiksim tā, kā tas ir patreiz, ka ir desmit tūkstošu parakstu savākti un Centrālā vēlēšanu komisijai nekas cits neatliek, kā atvērt šos vēlēšanu iecirkņus, kur cilvēki var iet un parakstīties.

Kaut gan arī šinī gadījumā... it sevišķi saistībā ar Pilsonības likumu, kur tomēr Centrālā vēlēšanu komisija izvērtēja, ka nav šis likumprojekts pilnībā izstrādāts un nevirzīja viņu tālāk.

Bet jebkurā gadījumā Centrālās vēlēšanu komisijas lēmumi var tikt apstrīdēti tiesā.

S.Osipova.

Šis ceļš... tātad pārsūdzība administratīvajā tiesā.. tur tā prakse ir bijusi visāda, dažādas fāzes un tad tiesa pieņem un tad tiesa nepieņem. Un par cik tādas lietas vēl nav līdz galam izskatītas administratīvajā tiesā, tad mēs arī nezinām, vai viņa tikai procedūras vērtēs, vai viņa skatīties arī iesniegto likumprojektu pēc satura un kvalitātes. Vai šī pārsūdzība administratīvajā tiesā ir atbilstoša... Tātad tauta realizē savas likumdošanas iniciatīvas tiesības, CVK noraida un administratīvā tiesa izskata. Tas, jūsuprāt, garantē pilnībā tiesiskumu?

A.Endziņš.

Es domāju, ka jā. It sevišķi, ja mēs ņemsim vērā tos grozījumus, ka punkts... vismaz daļēji punkts var tikt pielikts jau pašā sākuma stadijā, pirms nav savākti šie desmit tūkstoši vai, respektīvi, trīsdesmit tūkstoši vai viena desmitā daļa. Tā kā, manuprāt, likums, ja viņš stāsies spēkā, tiks izsludināts, dod atbildi.

S.Osipova.

Un man vēl pēdējais jautājums.

Jūs minējāt, ka jau pirmajā sēdes dienā mēs runājām par to, ka varētu tautas iesniegtam likumprojektam, lai viņu vērtētu, vai viņš ir vai nav pilnīgi izstrādāts, izmantot pēc analogijas tās prasības, kas ir ietvertas Saeimas kārtības rullī. Vai jūs uzskatāt, ka tas ir atbilstoši, ka šī analogija atrisina situāciju, lai noteiktu, vai tautas iesniegts likumprojekts ir pilnīgi izstrādāts vai nav?

A.Endziņš.

Nu, tās ir tikai formālas prasības, kas ir Saeimas kārtības rullī ieliktas iekšā. Varētu teikt, ka tikai šī ievirze.

Tajā pašā laikā, manuprāt, ka ir nepieciešams detalizētāk šo lietu reglamentēt, jo mums praksē ir bijuši gadījumi... nu, paldies Dievam, ka nav savākti šie desmit tūkstoši parakstu un tātad virzība nav bijusi tālāk... Nu, ņemiet kaut vai sociāldemokrātu līdera Bojāra Satversmes jauno redakciju, kur bija ļoti būtiskas pretrunas iekļautas iekšā un, manuprāt, arī neatbilstības kā tādas, vai, teiksim, arī savulaik, kur bija mēģināts vākt parakstus par grozījumiem Pilsonības likumā. Kur arī bija pretrunas pat vienā pantā starp daļām. Tātad katrā gadījumā izvērtēt var. Izvērtēt var un, teiksim, ne tikai pēc šiem formālajiem kritērijiem, ka tur ir anotācijai jābūt

klāt un tā tālāk. Jo šāda prasība netiek noteikta attiecībā par tautas iniciētiem likumprojektiem.

G.Kūtris.

Tiesnesis Balodis.

K.Balodis.

Man tāds precizējošs jautājums. Vai jūs piekrītat viedoklim, kas šajā zālē izskanēja pirms nedēļas, ka jēdziens „pilnībā izstrādāts” likumprojekts savā ziņā ir ģenerālklausula, kas tiesību piemērošanas gaitā ir jāpiepilda ar konkrētu saturu.

A.Endziņš.

Jā, tam es piekrītu. Jo, neapšaubāmi, tas ir vērtējams no šī konkrētā projekta teksta kā tāda. Tikai, es atkārtosos vēlreiz, ka ja tiek nobremzēta šāda likumprojekta virzība, tad ir jābūt šai juridiskajai argumentācijai, kāpēc attiecīgais projekts nav pilnībā izstrādāts ne pēc formas, ne pēc satura.

G.Kūtris.

Paldies. Tiesnešiem vēl jautājumi ir?

Tiesnesis Ķinis.

U.Ķinis.

Man būtu tāds jautājums. Jūs strādājat arī Venēcijas komisijā un acīmredzot esat arī pazīstams ar citu valstu pieredzi referendumu rīkošanā. Vai visās valstīs arī ir noteikts... nu, pieņemsim, ka šeit prasība, kas ir izvirzīta par Satversmes grozīšanu... to, ka atzīt par otro valsts valodu krievu valodu... Vai šajā gadījumā visās šajās valstīs ir noteikta tāda prasība, kurā arī Satversmes grozīšanai arī ir nepieciešams izstrādāt šo likumprojektu tādā veidā, ka pateikt, ka .. tur, teiksim, ir jānomaina kādi trīs simt likumi vai piecsimt likumi... vai tur pat varbūt tūkstotis un tā tālāk. Vai tur ir tomēr runa faktiski par principu un tālākais jau ir likumdevēja pienākums.

A.Endziņš.

Katrā gadījumā ir runa par principu. Otrkārt, es nevaru nosaukt jums nevienas valsts Konstitūciju, kur konstitucionālā līmenī būtu tāds ieraksts, kā tas ir Satversmē, proti, ka seko šis obligātais referendums, ja grozīts attiecīgi šo 1., 2., 3., 4., 6. un 77. pants. Tāda prakse nav.

Kas attiecas uz šo vērtējumu, tad katrā valstī ir sava pieeja neapšaubāmi, konkrēti skatīties. Pie tam Venēcijas komisijas dokumenti nav obligāti, tie ir ar rekomendējošu raksturu un katrā gadījumā Eiropas Padomes dalībvalstis ir tiesīgas brīvi rīkoties un argumentēt.

G.Kūtris.

Tiesnešiem vēl būtu jautājumi? Nav. Lietas dalībniekiem ir radies kāds jautājums? Nav. Paldies.

Paldies, Endziņa kungs!

Aicinām pieaicināto personu juridisko zinātņu doktoru Jāni Plepu, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes lektoru.

Arī jūs tiek aicināts izteikt savu viedokli par apstrīdētajām normām, kā arī to atbilstību apstrīdētajām Satversmes normām. Lūdzu!

J.Pleps.

Paldies, jūsu godība!

Visupirms, protams, es vēlētos izteikt pateicību par iespēju tikt pieaicinātam. Tas bija diezgan liels pagodinājums un arīdzan pārsteigums, ņemot vērā to apstākli, ka, kā augsti godātajai tiesai ir zināms, man ir tas gods būt Saeimas Juridiskajā birojā juridiskajam padomniekam. Esmu piedalījies attiecīgo procesuālo dokumentu sagatavošanā, ko Saeima ir iesniegusi šajā lietā.

Un droši vien, lai nerastos pārstāvjiem šaubas par manu objektivitāti, es pēc savas iniciatīvas neizklāstīšu argumentus. Tā kā tiesa mani ir aicinājusi rīcības sēdē, esmu pilnīgā jūsu rīcībā un gatavs atbildēt uz jūsu jautājumiem.

G.Kūtris.

Skaidrs.

Tiesas pirmais jautājums. Sakiet, lūdzu, vai likumā ierakstītās un tiesā šobrīd apstrīdētās divas normas, vai to mērķis varētu būt Satversmes panta teksta atkārtošana vai kāds cits mērķis?

J.Pleps.

Mums jāņem vērā, ka likums „Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu” klasiski ir līdzīgs Saeimas vēlēšanu likumam, ir tas likums, kas izvērs Satversmes regulējumu. Pēc būtības Satversmes regulējums šajos jautājumos, ja mēs runājam par tautas nobalsošanu, varētu būt pat pietiekams, jo tur viss ir pateikts, bet Satversmes komisija Latvijas Satversmes sapulcē izšķīrās ne tikai pieņemt atsevišķu Saeimas vēlēšanu likumu, bet arī nokārtot dažas tehniskas lietas, kas saistītas ar procedūrām.

Un tas, ko mums vajadzētu vērst uzmanību, šajā zālē jau izskanēja, ka likums „Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu” to, kas bija 1922. gadā, izstrādāja tie paši cilvēki, kas rakstīja Satversmi. Un, ja mēs raugāties uz vecā likuma tekstu un Satversmes regulējumu, tad mēs redzam, ka viņu skatījums ir bijis tāds, ka pēc būtības visas procedūras ir pateiktas Satversmes tekstā un vecais likums bija ļoti lakonisks. Lemjot par šī likuma atjaunošanu deviņdesmito gadu sākumā, šis likums tika mazliet

vairāk izvērst vēl vairāk, pārrakstot tās lietas. Bet no šī vecā likuma juridiskās tehnikas es spriežu par to, ka Satversmes regulējums ir pietiekams, lai tas tiktu piemērots un īstenots visos gadījumos, kas attiecas uz tautas nobalsošanas rīkošanu.

G.Kūtris.

Sakiet, lūdzu, vai jums kā juristam, kas ir pētījis šos visus jautājumus, ir skaidrs, kādām prasībām ir jāatbilst, ja jūs gatavotu likumprojektu tautas nobalsošanai... vāktu šos pirmos parakstus jeb organizētu parakstu vākšanu? Un vai jums ir skaidrs, kura institūcija valstī varētu pateikt „nē” jūsu likumprojektam... Uz kādiem argumentiem?

J.Pleps.

Tātad. Visupirms lemjot par likumprojekta ierosināšanu, vai par šīs iniciatīvas uzsākšanu, ir jāsaprot šis likumprojekts un Satversme pasaka precīzu formulējumu, kādam šim likumprojektam ir jābūt. Pilnīgi izstrādātam. Tas nozīmē, ka... es varu tikai piekrist Endziņa kunga iepriekš teiktajam, ka „pilnīgi izstrādāts” likumprojekts nozīmē, ka tas ir nenoteikts tiesību jēdziens. Ir acīmredzami, ka likuma tekstā mēs nevaram uzskaitīt visus gadījumus, kādi varētu būt, kā varētu izvērst šo jēdzienu. Jebkura tiesību sistēma, it sevišķi romāņu-ģermāņu lokam piederoša tiesību sistēma, balstās uz to, ka pastāv šie nenoteiktie tiesību jēdzieni. Nu, es varētu par analogiem minēt, piemēram, Komerclikumu, kas nosaka, ka jābūt... valdes loceklim jārikojas kā godīgam un krietnam saimniekam.

Teorētiski mēs varam iedomāties modeli, ka mēs varētu izrakstīt... es nezinu, droši vien Baloža kungs varētu būt kompetentāks, cik tur apstākļu sanāktu... četrdesmit vai četrdesmit viens, ko nozīmē godīgs un krietns saimnieks. Bet ko darīt situācijā, kad rodas tas četrdesmit otrais apstāklis un tas nav ierakstīts tiesību normā? Un „pilnīgi izstrādāts” likumprojekts ir tieši tas pats. Tas pēc savas būtības sevī jau ietver šī jēdziena apmales, tam jābūt tādām likumprojektam, kas bez problēmām var pilnībā ieiet pastāvošajā tiesiskajā sistēmā, jo tiesību sistēma patiesībā ir tāda kā ķieģeļšu siena... kur mums šī norma ir jāieliek. Un pilnīgi izstrādātu likumprojektu es lasu tādējādi, ka tas ļauj šo projektu pilnīgi precīzi ievietot Latvijas tiesību sistēmā. Tātad tam ir jābūt izstrādātam atbilstoši Latvijā atzītajai juridiskajai tehnikai pēc formas tā, ka tas cilvēks, kas nodarbojas ar tiesību sistēmas kodifikāciju, tas, kas veido likumi.lv, varētu pilnīgi precīzi un pieņemšanas gadījumā uztaisīt šo grozījumu konsolidētā versijā. Un papildus tam, bez šaubām, ņemot vērā, ka romāņu-ģermāņu tiesību lokam piederoša tiesību sistēma ir hierarhiska organizēta, kas balstās uz pamatprincipiem, ka Konstitūcija ir augstāks juridiskais spēks un valsts ir uzņēmusies noteiktus pienākumus gan pret starptautisko kopienu, gan pret Eiropas Savienību jo īpaši, tas nozīmē, ka šim likumprojektam ir jāatbilst augstāka juridiskā spēka normām.

Jo lielā mērā šie paši ierobežojumi, kas ir saistoši Saeimai, ka Saeima nevarētu... nedrīkstētu rīkoties antikonstitucionāli, ir attiecināmi arī uz šā projekta sagatavošanu. Tas nozīmē, ka, gatavojot projektu, personai, kas vēlas iniciēt šo jautājumu, ir jābūt spējīgai izstrādāt šādas kvalitātes projektu.

Nākamais jautājums. Par tiesiskās kontroles ceļiem. Ir bez šaubām, ka Satversmē nav tukšu formulējumu. Ikvienam vārdam Satversmē ir sava jēga. Ja Satversmē ir teikts, ka pilnīgi izstrādātu likumprojektu Prezidents nodod Saeimai, tas nozīmē, ka jābūt... Es kā projekta autors nevaru paļauties uz to, ka pietiek man tikai ar parakstiem vienas desmitās daļas vēlētāju, lai es būtu drošs, ka es jau braucu tajā ātrvilcienā, kas brauc uz referendumu. Un varu izvērst attiecīgo kampaņu un tamlīdzīgi. Ir jābūt šiem parakstiem, bet ir jābūt arī pilnīgi izstrādātam projektam, un tas netiek prezumēts. Tas vienmēr ir pārbaudāms jautājums. Juridiskās spriešanas, juridiskās argumentācijas ceļā pārbaudāms jautājums.

Un acīmredzot, ka mums jāraugās uz to procedūru, kura izveidoja Satversmes komisijas... komisija, ka ...radot Centrālo vēlēšanu komisiju... Un es gan neesmu drošs par šo faktu, bet mums ir jāņem vērā arī apstākļi, ja nemaldos, ka Marģers Skujenieks ilgu laiku darbojās Centrālajā vēlēšanu komisijā pirms kara. Cilvēks, kurš rakstīja Satversmes projektu... vadīja, ja tā varētu teikt, darba grupu, pats pēc tam darbojās Centrālajā vēlēšanu komisijā.

Līdz ar to mēs varētu raudzīties arī uz šiem precedentiem... Un mūsu rīcībā, cik man zināms, ir divi precedenti. Tas ir, teorētiskas dabas jautājums 1927. gadā, kad bija jautājums, vai ar likuma grozījumiem var atlaist Otro Saeimu, nosakot, ka notiek ārkārtas vēlēšanas. Un šajā diskusijā gan Kārlis Dišlers, gan Arveds Bergs bija vienprātīgi par to, ka Centrālā vēlēšanu komisija, pat ja tur ir tūkstoš parakstu, vai visi Latvijas pilsoņi ir parakstījušies, nevar likumdošanas ceļā ļaut izlemt jautājumu, kas ir izlemjams savādāk. Jo Saeimas atlaišana nav likumdošanas ceļā izlemjams jautājums.

Un šī situācija patiesībā atkārtojās 1928. gadā, kur mēs arī attiecīgi zinām un šis, man liekas, precedents ir analizēts ne tikai šajā tiesas sēdē, bet arī diezgan plaši plašsaziņas līdzekļos, ka Centrālā vēlēšanu komisija atteicās pieņemt tūkstoš pilsoņu parakstītu likumprojektu, arīdzan par šīs te Saeimas atlaišanu pasakot, ka tas nav pilnībā izstrādāts.

Līdz ar to Centrālā vēlēšanu komisija ir konstitucionāli, varētu teikt, aicināta nodrošināt Satversmei atbilstošu vēlēšanu un tautas nobalsošanas rīkošanas procedūru. Tā ir Centrālās vēlēšanu komisijas īpašā funkcija Latvijas tiesiskajā iekārtā.

Un mēs varam vērot arī to interesanto kārtību, kāda noteikta Centrālās vēlēšanu komisijas formēšanai. Centrālā vēlēšanu komisija nav kā daudzās valstīs izpildvaras institūcija, kas ir padota valdībai un tad organizē šīs vēlēšanas. Centrālā vēlēšanu komisija tiek formēta Saeimas balsojuma ceļā, Saeimai lemjot par šiem

locekļiem. Tur kā augsti atzīts eksperts tiesību jautājumos tiek pieaicināts viens no Augstākās tiesas tiesnešiem. Un Satversmes tiesa savā nolēmumā par Radio un televīzijas padomi jau atzīmēja šo Centrālās vēlēšanu komisijas īpašo statusu kā neatkarīgai institūcijai, kura nav padota izpildvarai un īsteno specifisku funkciju, kas ir izņemta no izpildvaras kontroles.

G.Kūtris.

Jūs aizskārāt Centrālās vēlēšanu komisijas sastāvu. Sakiet, lūdzu, vai Centrālās vēlēšanu komisijas proporcionālais sastāvs neatbilst Saeimā pārstāvēto politisko partiju sastāvam?

J.Pleps.

Centrālā vēlēšanu komisijā ir iespēja tikt pārstāvētiem... respektīvi, šie Saeimā pārstāvētie politiskie spēki lemj par locekļiem, kas ir pārstāvēti šajā komisijā. Tas nodrošina to, ka tas nav valdības jeb koalīcijas izveidota institūcija, ka tā ir, vārdu sakot, varavīksnes spektra institūcija, kas pārstāv šos nosacīti ietekmīgākos politiskos spēkus valstī. Bet, ja nemaldos, prakse var būt dažāda un, teiksim, tas ir jautājums, kā politiskās partijas izvirza kandidātus uz šo amatu. Papildus tam es vēlētos vērst uzmanību uz šo Augstākās tiesas tiesneša līdzdalību. Tas nav formāls pienākums, kas būtu tā... lai vienkārši izskatītos demokrātiskāk vai tiesiskāk... Augstākās tiesas tiesneša līdzdalība ir ar īpašu konstitucionālu jēgu. Tas sākās jau Centrālajai vēlēšanu komisijai, gatavojoties Satversmes sapulces vēlēšanām. Un es pieļauju, ka ja Augstākās tiesas tiesnesim, būtu, teiksim, viedoklis par Centrālās vēlēšanu komisijas politizāciju, vai viņš, teiksim, nepiekrīstu kādam pieņemtajam lēmumam, tas būtu ļoti nopietns signāls demokrātiskā tiesiskā valstī sabiedrībai un tas bija būtu jautājums, teiksim, šādām diskusijām. Šodienas situācijā, manuprāt, mūsu rīcībā nav faktu, ka Centrālā vēlēšanu komisijas locekļu vairākuma viedoklis nebūtu saskanējis ar Augstākās tiesas tiesneša viedokli, jo, cik zināms, tad par Satversmes grozījumiem par krievu valodu balsojums par virzīšanu bija vienbalsīgs un attiecībā uz šo jaunāko referendumu, es saprotu, ka Dzalbes kungs pat pauda savu viedokli un, tā sakot, bija vairākumā.

Līdz ar to, manuprāt, tas apstāklis, ka par Centrālās vēlēšanu komisijas locekļiem lemj parlaments, nenozīmē viņas politizāciju. Tāpat mēs varētu teikt, ka arī par tiesnešiem lemj parlaments. Vai tas nozīmē...

G.Kūtris.

Pārstāvniecība... Kandidātu izvirzīšana... kas ko pārstāv...

J.Pleps.

Nu... Iespējams, šajā posmā varētu būt diskusija. Es pieļauju... manuprāt, no tiesneša puses izskanēja viedoklis par nepieciešamajām profesionālajām prasībām, taču svarīgākais jautājums ir tajā, kur Centrālā vēlēšanu komisija organizē vēlēšanas. Ka sabiedrībai ir jātic tam, ka šīs vēlēšanas ir īstas un bez pārkāpumiem. Lai ticētu tam rezultātam, kas tiek izņemts no vēlēšanu urnām. Un, manuprāt, Latvijā Centrālā vēlēšanu komisija gan starpkaru periodā, gan arī pēc neatkarības iegūšanas atjaunošanas ir nodrošinājusi to, ka Latvijas vēlētais uzticas vēlēšanu rezultātam. Un tā ir tā galvenā jēga, kas ir Centrālajai vēlēšanu komisijai.

Tieši tāpat arī tautas nobalsošanā... balsu skaitīšanā...

G.Kūtris.

Vēl viens mazs jautājums. Jūs pieminējāt to, ka arī tautas iniciatīvai, vācot parakstus, šim likumprojektam ir jābūt izstrādātam tā, lai viņš ietilptu kopējā tiesību sistēmā, varētu konsolidēties iekšā un arī tas, lai būtu konstitucionāli izstrādāts. Tātad lai atbilstošāka augstāka normatīvā akta spēkam.

Bet tautas nobalsošanā var būt arī Satversmes grozījumu projekts. Piemēram, savāc iniciatīvu tajā pašā 4. pantā iegrozt vienkāršus divus vārdus. Tātad aiz vārda „latviešu” ielikt „un angļu” vai „un latgaliešu” valodu.

Sakiet, lūdzu, vai jūsuprāt ieliekot vienkārši šādus divus vārdus, mēs pārkāptu pilnīgi izstrādāta likumprojekta formu un vai varētu liegt virzīt šāda projekta... šo projektu varētu liegt virzīt tālāk.

J.Pleps.

Šeit acīmredzot... Es sāksu atbildēt pakāpeniski.

Vispirms jāvērs uzmanība uz to, ko nupat minēja Valsts Prezidenta kancelejas pārstāvis. Tad ir jāvērs uzmanība uz to, kurā stadijā mēs varam konstatēt neatbilstību Satversmei un cik pārliecinoši mēs to varam izdarīt. Jo Saeimā izstrādājot likumprojektu... teiksim, notiek virzība gan caur Ministru kabineta, gan caur Saeimas procedūrām. Un tad jāteic, neraugoties uz visām šīm procedūrām, beigās ir darbs Konstitucionālajai tiesai. Konstitucionālajā tiesā lietu skaits nemazinās.

Jebkurā valstī tie likumi, kas tiek pieņemti neatkarīgi no tā, parlamentā vai tautas nobalsošanā, vai valdības noteikumi, vienmēr pastāvēs iespēja, ka tur ir kāda neatbilstība, jo likums jeb normatīvs akts nav tikai teksts. Normatīvs akts ir arī šī teksta iekļaušanās tiesību sistēmā un, tas kā tiesību normu piemērotājs lasīs šo tekstu. Jo tiesību norma ir dialogs starp tiesību normas autoru un piemērotāju. Tā kā neatbilstība var rasties. Un patiesībā demokrātiski tiesiskā valstī, kur ir konstruēta neatkarīga tiesu vara, Konstitucionālā tiesa, kas kontrolē, tas, ka tiek pieņemti, iespējams, pastāv šaubas par projekta atbilstību Satversmei vai ir vai nav atbilstība,

tas nav nekas tragisks lielā mērā, jo ir organizēta pēckontroles sistēma. Ja ir efektīva pēckontrole, tas katrā ziņā vienmēr ir labāk, jo mēs dodam iespēju šīm tiesību normām iedzīvoties.

Un līdz ar to patiesībā tad, kad ir jautājums par to, vai kāds izstrādāts likumprojekts atbilst vai neatbilst Satversmei, vienmēr šīs šaubas paliks. Pat ja Centrālā vēlēšanu komisija būs teikusi, ka var rīkot tautas nobalsošanu. Pat ja Valsts prezidents būs nodevis bez nekādam blakus vēstulēm šo projektu tautas nobalsošanai, un pat ja tauta to vienbalsīgi būs pieņēmusi, es domāju, ka Konstitucionālā tiesa jebkurā brīdī šādu projektu var atcelt, atzīt par spēkā neesošu, ja tas neatbilst Satversmei vai citām augstāka juridiska spēka normām.

Nu, līdz ar to vērtēšanas procesā es gribētu droši vien arīdzan pievienoties Valsts prezidenta kancelejas pārstāvja paustajam viedoklim, ka tā prezumpcija, kas... vajadzētu būt, ir tāda, ka... līdzīgi kā Krimināltiesībās — visas šaubas par labu tiesājamam, es pieļauju, ka, vērtējot likumprojekta izstrādātību, būtu jābūt šai prezumpcijai, ka visas šaubas par labu referendumam notikšanai.

Tieši tāpat, kā profesors Endziņš tikko šo versiju aprakstīja, ka, ja ir acīmredzama ļoti klaji, nepārprotami vienbalsīga pretruna, nedrīkst rīkot. Ja mums ir šaubas, lai Latvijas tauta lemj. Un protams, ja šīs normas rada problēmas, ir iespēja vērsties Satversmes tiesā un Satversmes tiesa var pārbaudīt, vai attiecīgais likums ir likums.

Jūs jautājat par Satversmes grozījumiem. Es šeit gribētu atsaukties uz ļoti autoritatīvo Satversmes tiesas pozīciju Lisabonas līguma lietā, kur Satversmes tiesa, uzskaitot Latvijas nacionālās iekārtas pamatvērtības, norādīja, ka tās nevar grozīt ar likuma spēku. Es lasītu, ka, ja tiek pieņemts Satversmes grozījums, kas groza fundamentālas Latvijas pamatvērtības, kuras nevar tikt grozītas ar likuma spēku, arī tas nav likums, jo par Satversmes grozījumu var kļūt tikai tad, kad tas nemazina šīs vērtības.

G.Kūtris.

Mazlietiņ nesapratu. Tātad tauta savāc parakstus un vēlas grozīt Satversmes pantu. Kādam varētu būt iespēja pēc tam arī apstrīdēt Satversmes tiesā šādu gala rezultātu?

J.Pleps.

Es pieļauju, ka Satversmes tiesa savā kolēģiju praksē ir norādījusi, ka Satversmes tiesa var pārbaudīt, vai šis Satversmes grozījums vai konstitucionāla ranga akts ir kļuvis pienācīgā kārtībā par Konstitūcijas grozījumu. Tā ir Satversmes tiesas kolēģiju prakse. Un es vēlreiz vēlētos vērst atkal uzmanību uz Lisabonas lietā izspriesto, ka Satversmes tiesa pārbaudīja Ratifikācijas likumu, kas tika pieņemts ar

konstitucionālo balsu vairākumu, atbilstību Konstitūcijai. Viena administratīvā spēka norma pret vienu administratīvā spēka normu. Bet Satversmes tiesa tajā pašā laikā norādīja, ka šis ir jautājums par Latvijas dalību Eiropas Savienībā un Satversmes tiesai ir jāpārlicinās, vai konstitucionāli pienācīgā kārtā Latvija ir uzņēmusies attiecīgās saistības, jo pastāvēja šaubas par procedūras pienācīgumu. Vai tas bija darāms parastajā procedūrā, kas ir 68. panta otrā daļa, vai bija nepieciešama tautas nobalsošana 68. panta ceturtajā daļā, vai, iespējams, bija nepieciešama 77. panta procedūra.

Satversmes tiesas praksē ir pietiekami sperti soļi, lai nodrošinātu tiesiskuma kontroli. Es vēlētos vēlreiz citēt Satversmes tiesas teikto, ka „neviens izpildvaras un likumdevēja darbība nevar palikt ārpus tiesas kontroles”. Situācijā, kad ir prettiesiska rīcība, bet likums nepiešķir formālas vai gramatiski ierakstītas pilnvaras, tiesu vara nevar atteikties no kontroles nodrošināšanas.

G.Kūtris.

Tas nozīmē, ka... ja drīkst precizēt... ka Satversmes tiesa, analizējot Satversmes normas pieņemšanas procedūru, varētu konstatēt, ka zem jēdziena „pilnīgi izstrādāts” secināt, ka projekts neatbilst pilnīgi izstrādāta projekta prasībai, proti, viņš neatbilst Satversmes citai normai materiālajai.

J.Pleps.

Gadījumā, ja tiktu pieņemts teorētisks Satversmes grozījumu projekts, ka ir atļauta spīdzināšana, lai nodrošinātu nepieciešamo ziņu iegūšanu, vainīgo personu notveršanai un, iespējams, terorisma apkarošanai un to izdarot Satversmes grozījumu ceļā, kaut vai tautas nobalsošanā, ir pilnīgi skaidrs, ka šāds grozījums ir tik klajā pretrunā, ka jābūt ir tiesiskam ceļam, kādā veidā tas tiek padarīts par spēkā neesošu. Ja Satversmes tiesa neredz šeit kompetenci, tad mēs varam nonākt tādā situācijā, pēc kuras Gustavs Radbruhs rakstīja savu slaveno eseju „Piecas minūtes tiesību filozofija”.

G.Kūtris.

Lietas dalībniekiem būs jautājumi pieaicinātajai personai? Lūdzu!

J.Kārklīš.

Jā. Paldies.

Tāpat izskanēja divas pieaicinātās personas. Viena teica, ka šiem te pantiem Satversmes, kurus var grozīt tautas nobalsošanas ceļā, ir augstāks juridiskais spēks, tā bija Nikuļcevas kundze un Endziņa kungs, kuri teica, ka nav. Tad jūsu viedoklis kāds ir par šiem pantiem?

J.Pleps.

Man kā tiesību zinātniekam ir grūti atbildēt viennozīmīgi, jo es jūs varu informēt, ka mans... es personiski esmu paudis viedokli, ka šīm normām ir augstāks juridiskais spēks, bet es papildus vēlos informēt, ka līdzīgu viedokli šobrīd ir paudusi Valsts prezidenta Konstitucionālo tiesību komisija. Taču Satversmes tiesa savā praksē nekad nav atzinusi, ka Satversmē varētu būt normas ar dažādu juridisko spēku. Satversmes tiesas prakse balstās uz prezumpciju, ka šīm normām ir vienāds juridiskais spēks. Sevišķi tas bija vērojams vienā lietā, ka, konstatējot neatbilstību vienam pantam, netiek pārbaudīta neatbilstība citiem pantiem. Tas parāda, ka dokuments tiek piemērots kā vienota norma.

Jautājums varētu būt par to, kā mēs lasām Lisabonas līguma lietā minētās Latvijas valstiskuma pamatvērtības. Papildus tam jānorāda vēl viens apstāklis — notikusī tautas nobalsošana par Satversmes grozījumiem par krievu valodu, jo, ja es teiktu, ka ir augstāks juridiskais spēks, kā es to esmu norādījis vienā rakstīnā par Hansu Kelzenu, tas nozīmē, ka būtu jābūt atšķirīgai lēmumu pieņemšanas procedūrai. Tas nozīmē, ka būtu jābūt tādai procedūrai, kas atšķirās. Un Satversmes 77. panta gadījumā es šīs procedūras atšķirības redzētu tādā veidā, ja mēs akceptējam, ka ir dažāds juridiskais spēks, kā šajā pantā minētos Satversmes pantus, tas ir, 1., 2., 3., 4., 6. un 77. var grozīt tikai ar saskanīgu divu likumdevēju lēmumu. Respektīvi, vispirms groza Saeima, pēc tam groza tauta. Tas mums radītu formālu iemeslu pateikt, ka tam ir augstāks juridiskais spēks.

Tā kā mums ir bijis viens precedents — noticis referendums par krievu valodu kā otro valsts valodu, kur nebija Saeimas akcepta, bet šis likumprojekts aizgāja uz tautas nobalsošanu un neviens pret to nav iebildis, manuprāt, es varu pieticīgi konstatēt, ka manis paustais zinātniskais viedoklis atrodas tādā nospiedošā mazākumā, ņemot vērā autoritatīvo Satversmes tiesas viedokli un konstitucionālo praksi.

J.Kārklīš.

Tad man ir jautājums, vai, jūsuprāt, šis likumprojekts par otro valsts valodu ietilpst saturiski šajā jēdzienā „pilnīgi izstrādāts”... konkrētais gadījums?

J.Pleps.

Ja nemaldos, es varētu atsaukties uz manis ļoti godājamā Oksfordas doktora Mārtiņa Paparinska novērojumiem. Piemēram, Mārtiņš Paparinskis ir konstatējis, ka tur bija gramatiskas kļūdas. Taču mēs ļoti labi zinām, ka Satversme paredz iespēju projektu grozīt, ja šie grozījumi nav pēc satura. Tas nenozīmē, ka Saeima ar šo projektu neko nevar darīt. Saeima var, ja tie grozījumi nav pēc satura, teiksim, nodrošināt vismaz viņu atbilstību latviešu valodai. Tā kā šāda manevru iespēju pastāv.

Vēl viena lieta, kas man ļoti nepatīk mūsu kopējā konstitucionālajā iekārtā, ir prezumpcija, ka, ja pilsoņu kopums iesniedz šādu likumprojektu, jebkādu... un viņš nav sevišķi veiksmīgs, parlaments lielākoties izšķiras šādu likumprojektu noraidīt nemaz nesākot ar viņu strādāt... tā sakot, lai vispirms ir tautas nobalsošana un tad mēs redzēsīm... Manuprāt, tā nav 78. panta jēga. 78. panta jēga ir tajā, ka tautai ir iespēja iesniegt šo projektu. Tauta iesniedz, parlaments pieņem savu lēmumu. Teiksim, ja tur redz, ka tur varētu būt... kaut kas arī sanākt, tad drosmīgi ar pilnu parlamenta suverenitātes apjomu pārstrādāt šo projektu un tad, kad ir pieejams viens projekts un otrs projekts, tad tautai ir iespēja lemt.

Līdzīgs precedents bija ar drošības iestāžu likumiem, kurus Prezidente Vaira Vīķe-Freiberga nodeva attiecībā uz... grozījumiem uz tautas nobalsošanu apturot. Parlaments nevis gaidīja tautas nobalsošanas rezultātus, bet pieņēma likumus, kas atbilda, teiksim, tiesiskuma principiem un sabiedrības noskaņojumam un referendumu rezultāti to arī izdara parādīja.

J.Kārklis.

Tad man vēl pēdējais jautājums. Ja gadījumā Centrālā vēlēšanu komisija nekonstatē, ka likumprojekts nav pilnībā izstrādāts, kāda loma ir Prezidentam, jūsuprāt? Jo ļoti atšķirīgi viedokļi izskan no pieaicinātajiem ekspertiem. Viņš ir tikai tā saucamais „pastnieks”, vai viņa ir konstitucionāla sarga loma arī... Konstitūcijas sarga.

J.Pleps.

Ar Valsts prezidentu šajā gadījumā, manuprāt, ir divi apstākļi, kas ir jāņem vērā. Pirmais apstāklis, bez šaubām, ir tas, ka Valsts prezidents ir politiski neatbildīgs. Valsts prezidents ir saistīts ar kontrasignāciju (?) un principā tas nozīmē, ka mēs nevaram rēķināties ar politiski aktīvu Valsts prezidentu, kuram ir savs politiskais kurss.

Valsts prezidenta kancelejas pārstāvis jau ļoti precīzi norādīja šo jēdzienu „kabatas veto”. Es varu piekrist, ka Prezidenta funkcijas nevarētu tikt izmantotas kā „kabatas veto”. „Kabatas veto” ir Amerikas Savienoto Valstu konstitucionālā iekārtā attīstīta ideja, ka Valsts prezidentam bija ... Amerikas Prezidentam bija jāizsludina likums tajā sesijā, kad Senāts viņu ir pieņēmis... kongress bija. Un ja kongress aiziet pārtraukumā, likums zaudē savu spēku, ja viņš nav nodrukāts. Un ļoti daudzi Amerikas Prezidenti jau kādu gadsimtu izmanto iespēju, ka nevēlams likums ir pieņemts tuvāk sesijas beigām, viņu ieliek atvilktnē, sagaidīt brīvdienas un likums pazūd. Un ASV Augstākā tiesa pateica, ka tas nav pienācīgs ceļš, kā īstenot Prezidenta funkcijas. Līdz ar to tas ir apstāklis, kas būtu jāņem vērā. Ja mēs mēģinām iezīmēt Prezidenta funkcijas, mēs nedrīkstam to darīt uz tā rēķina, ka cieš

konstitucionālā iekārta, jo pilsoņiem, kas ir iesnieguši šādu projektu, ir tiesības sagaidīt, ka par šo projektu tiks lemts, tiks pieņemts lēmums. Nevis attiecīgais projekts vienkārši kaut kur pazudīs varas gaitēnos.

Bet otra lieta, bez šaubām, kas arīdzan varētu būt ņemama vērā. Valsts Prezidentam, atbilstoši Latvijas Satversmei ir īpašas funkcijas... mēs tās varam saukt par Satversmes sargātāja funkcijām, kā sauca Arveds Bergs, vai mēs varam saukt par rezerves funkcijām, kā Egils Levits piedāvājis, bet šīs īpašās funkcijas ir. Bet problēma ir tajā, ka šīs funkcijas nekur nav uzrakstītas un nekur nav definētas. Tā ir katra Prezidenta konstitucionāla atbildība, kā viņš izjūt sava amata pienākumus.

Nu, teiksim, nekur nav uzrakstīts Prezidenta pienākums darīt visu, lai aizsargātu konstitucionālo iekārtu, piemēram. Nu, mēs zinām ļoti labi Alberta Kvieša precedentu, kad Alberts Kviešis gluži vienkārši noklausījās Ministru prezidenta Kārļa Ulmaņa ziņojumu par Satversmes apturēšanu, Saeimas atlaišanu un akceptēja, sakot, ka dzīvosim tālāk.

Tādā ziņā tā ir katra Prezidenta personiskā konstitucionālā atbildība. Un es šeit vēlētos norādīt, iespējams, ka es varētu palīdzēt vērā ņemšanā uz Latvijas senatoru trimdā 1948. gadā sniegto skaidrojumu par Prezidenta pilnvaru apjomu attiecībā uz krīzes brīžiem. Un Latvijas senatoru skaidrojumā (?)... ir tāds, ka krīzes brīžos, ne tikai Prezidentam, bet arī Saeimas deputātiem, un es pieņemu, ka jebkurai Latvijas amatpersonai, ir jādara viss, lai konstitucionālā iekārta atjaunotos normālā apjomā un funkcionētu. Tā ir šī te (?)..... interpretācija. Satversmi nevar interpretēt pretēji Latvijas konstitucionālās iekārtas interesēm.

Līdz ar to es jums nevaru dot viennozīmīgu atbildi, jo man nav bijis tas gods būt pozīcijā, kurā bija Prezidents Bērziņš. Es pieļauju, ka ņemot vērā šos divus dokumentus, kurus viņš ir sagatavojis, ka viņam šis lēmums bija smags, tā bija viņa konstitucionālā izšķiršanās. Viņš izšķīrās, līdzīgi kā profesors Endziņš ir minējis, par priekšroku referendumam notikšanai. Ja viņš būtu izšķīries citādāk, es pieļauju, ka šobrīd mums būtu iespēja vērtēt. Jo, kamēr nav bijis precedents, valsts tiesiski ir ļoti grūti modelēt situāciju, jo mums ir jāņem vērā ne tikai normas, bet arī politiskā situācija, attiecīgo politisko aktoru autoritāte, reitingi, galu galā un tas, kā sabiedrība reaģē. Jo, ja to dara populārs Prezidents, ir viena konstitucionālā situācija, ja kaut ko identisku dara nepopulārs Prezidents, tas var beigties arīdzan ar nelielu lielāku vai mazāku konstitucionālo krīzi.

J.Kārkliņš.

Vēl viens papildjautājums.

Ņemot vērā, ka jūs teicāt, ka tukši formulējumi Satversmē nepastāv, kāpēc tad vajadzētu šo starpposmu paredzēt? Vai tas nav arguments, ka tomēr Prezidentam ir kaut kāda izvērtēšanas funkcija?

J.Pleps.

Šī procedūra, kas ir ierakstīta Satversmē attiecībā uz automātisko referendumu, ir pārņemta no Veimāras konstitūcijas. Un Veimāras konstitūcijā pilsoņu kopums rīkojās caur valdību, caur Reiha Kancleru. Reiha Kanclers iesniedza iesniegto likumprojektu sagatavoto kopā ar valdības motīviem. Tas nozīmē, ka Reiha Kancleram bija iespēja paust Reihstāgam savu attieksmi pret šo projektu. Satversmē šī procedūra šķietami ir vienkāršota, sakot, ka Prezidents to nodod. Es pieļauju, ka Prezidents šeit ir izvēlēts no tā apsvēruma, ka Prezidents ir neitrālās varas nesējs, Prezidents nepieder nevienai varai, jo viņam ir jābūt politiski neitrālam. Līdz ar to viņš var nodrošināt šī likumprojekta virzības pārraudzīšanu. Zinot, kā notiek likumprojekta izstrādāšana... virzība Saeimā, ir vajadzīgas situācijas, kad kāds tā kā pauž viedokli vai piedalās komisiju darbā un uzrauga, kā šī likumprojekta apspriešana notiek komisijās. Un tā varētu būt šī Prezidenta funkcija.

Un bez šaubām, Satversme ir ļoti gudrs teksts un tālejošs teksts, jo Satversmes priekšrocība ir lakoniskajos formulējumos. Mēs nekad nevaram izdomāt visus gadījumus, kādi var iestāties un ko vajadzētu darīt kādai konstitucionālai institūcijai.

Un tāpēc es gribētu, noslēdzot atbildi uz jūsu jautājumu, teikt, ka vēlme pēc pārlika normatīvisma, pēc aprakstīšanas un definēšanas pēc savas būtības ir konstitucionālās iekārtas krīzes piesaukšana. Jo precīzāk aprakstīts, definēts... kādi procedūras jēdzieni, darbības uzskaitot un tamlīdzīgi... jo ātrāk tas noveco, jo ātrāk parādās robi un jo ātrāk mēs nonākam situācijā, ka šis teksts negarantē stabilu konstitucionālās iekārtas attīstību.

J.Kārklīš.

Paldies.

G.Kūtris.

Paldies.

Saeimas pārstāvim ir jautājumi?

G.Kusiņš.

Jā, viens jautājums, kas izrietēja no iepriekš izskanējušā jautājuma un atbildes. Sakiet, lūdzu, vai Centrālās vēlēšanu komisijas izveidošanas principi var būt par pamatu, lai neievērotu Centrālās vēlēšanu komisijas likuma normas? Vai izveidošanas principi... ka politiskā Saeima ievēl... var būt par pamatu, lai neievērotu likuma normas. Jo likums šobrīd saka, ka CVK nodrošina šā likuma vienveidīgu un pareizu piemērošanu.

J.Pleps.

Es domāju, ka institūcijas izveidošanas kārtība nepadara šo institūciju automātiski par politisku... vai, pareizāk sakot, neatbrīvo no likuma varas. Jebkurai institūcijai... jo ļoti daudzas amatpersonas Saeima ievēl, sākot no banku pārraugiem un beidzot ar tiesnešiem, un tad, kad šīs amatpersonas tiek ievēlētas, šīs amatpersonas uzņemas noteiktus pienākumus un šai amatpersonai ir arī dzan noteikta atbildība. Un gadījumā, ja vērojamas kādas neprecizitātes vai kļūdas, tiesiskā valstī pastāv neatkarīga tiesu vara, un attiecīgais jautājums ir atrisināms ar augstākas instances tiesas spriedumu.

G. Kusiņš.

Paldies. Nav vairs jautājumu.

G.Kūtris.

Tiesnese Osipova.

S.Osipova.

Tā, cienījamais ekspert, no jūsu izklāstītā es sapratu, ka pēc jūsu uzskatiem Centrālā vēlēšanu komisija nav vienīgā institūcija, kas vērtē, vai likumprojekts ir pilnībā izstrādāts, vai nav.

J.Pleps.

Jā, jo Centrālā vēlēšanu komisija neapšaubāmi ir tuvākā un primārā institūcija, kas rīkojas ar šo jautājumu. Bet mēs nevaram izslēgt situācijas, kad gadījumos, ja Centrālā vēlēšanu komisija kādam apstāklim nav pievērsusi uzmanību, vai, piemēram, kāds apstāklis ir mainījies virzībā, jo parakstu vākšana notiek garu laiku... Piemēram, var būt situācija tāda, ka tajā brīdī, kad Centrālā vēlēšanu komisija saka, ka šis projekts, ko iesnieguši desmit tūkstoši vēlētāji, var tikt turpināta parakstu vākšana, piemēram, kādā sociālo tiesību jautājumā, starposmā nāk Satversmes tiesas spriedums, kas par šo jautājumu pasaka pilnīgi pretējo, un tas nozīmē, ka jābūt procedūrai, kad ir iespēja tā kā atgriezties. Un, ja nemaldos, Valsts prezidenta kancelejas... Valsts prezidenta padomnieka likumdošanas un juridiskajos jautājumos Edgara Pastara vēstule Centrālajai vēlēšanu komisijai, kas bija publicēta žurnālā „Jurista Vārds”, teiksim, man liekas... jau arī ieskicēja šo procedūru, kādā veidā šā Prezidenta komanda redz šo procedūru. Proti, Valsts prezidents nodrošina šo papildus pārbaudi, jo varbūt ne tikai strīds par pilnīgi izstrādāto... strīds var būt arī par parakstiem. Teiksim, tas, ka ir pieņemti šie paraksti... nu, ir jāpārbauda, vai ir šī ne mazāk kā viena desmitā daļa vēlētāju. Un ko darīt, ja ir kādi viltojumi vai ko darīt, ja kāds paraksts pietrūkst? Un tādā gadījumā es pieļauju un pieņemu, ka Prezidents nodrošina šo otro pārbaudes filtru un man liekas, ka Prezidenta darbības gan vērsot

uzmanību krievu valodas referenduma gadījumā uz zināmām problēmām, gan arī dzan nepilsoņu referenduma gadījumā jau preventīvi iesaistoties šajā diskusijā un definējot pozīcijas, kāda būs šī procedūra, kā tiks strādāts, liecina, ka Prezidents pats neinterpretē savas funkcijas kā minēja Kārklīņa kungs un kas konstitucionālajās tiesībās parasti ir tāds trāpīgs jēdziens ... „pastnieka funkcija”.

S.Osipova.

Tātad jūs uzskatāt, ka Prezidentam varētu piekrist šīs tiesības atgriezt atpakaļ Centrālajā vēlēšanu komisijā iesniegto likumprojektu?

J.Pleps.

Jā. Jo, ja gadījumā tiek konstatēts, ka nav šīs vienas desmitās daļas vēlētāju parakstu vai nav pilnībā izstrādāts likumprojekts, Prezidents šādu projektu nevar nodot Saeimai un droši vien tā loģiskākā procedūra būtu tāda, ka tas projekts tiek nodots atpakaļ atkārtotai lemšanai Centrālajā vēlēšanu komisijā.

S.Osipova.

Un jautājums par Saeimas kompetenci.

J.Pleps.

Saeima šajā ķēdē... paliek attālinātāk. Līdz šim konstitucionālajā praksē nav bijis gadījumu, ka tas jautājums apstātos pie Saeimas. Bet es pieļauju, ka situācijā...vai nu konstatējot, ka parakstu nav, mēs varam iedomāties, ka tad projekts nonāk, piemēram, Saeimas lemšanā Prezidija dienas kārtībā un pēkšņi ir paziņojums, ka tur bija, teiksim, parakstu pirkšana vai viltošana. Manuprāt, ir pilnīgi skaidrs, ka, kamēr pastāv šaubas, attiecīgais lēmums diez vai būtu tā kā virzāms. Līdz ar to es te pieļauju, ka var būt gadījumi, kad arī Saeimai ir jālemj attiecīgs jautājums par to, ka šo procedūru tā kā pārtraukt.

Bet raugoties no tās loģiskās virzības viedokļa, protams, ir skaidrs, ka Centrālajai vēlēšanu komisijai tās ir vistuvākās un visplašākās pilnvaras, sevišķi pēc jaunajiem grozījumiem likumā „Par tautas nobalsošanu un likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu”, Valsts prezidentam vairāk ir šī kontroles funkcija un iespējams, tāds izšķiršanās brīdis sarežģītos konstitucionālās iekārtas jautājumos, jo es pieļauju, ka mums ir jāatstāj jebkuram gadījumam vaļā iespēja izšķirties par šādām lietām, bet pieļauju, ka var būt gadījumi, kad jālemj ir arī Saeimai.

S.Osipova.

Un tajā gadījumā, ja Saeima lem, ka tas nav pilnīgi izstrādāts likumprojekts, vai jūs uzskatāt par pareizu to kārtību, ka aiziet tomēr tālāk uz referendumu vai Saeima var apturēt un nevirzīt tālāk uz tautas nobalsošanu?

J.Pleps.

Šis ir ļoti teorētisks jautājums. Es pieļauju, ka ja Saeimai var rasties šaubas par to... ja Saeima lemj, ka likumprojekts nav pilnībā izstrādāts, tas nozīmē, ka Satversmes 78. panta procedūra nestrādā. Jo automātiskais referendums ir tikai tajā gadījumā, kad tas ir pilnīgi izstrādāts likumprojekts, kuru iesniedzis nepieciešamais vēlētāju skaits.

Ja Saeima, piemēram, konstatētu uz tiesas sprieduma pamata, ka ir bijis pietiekami liels viltotu parakstu skaits, kas nepārstāv šo vienu desmito daļu vēlētāju, nu... diez vai būtu konstitucionāli pareizi tomēr noturēt reālu nobalsošanu, drīzāk tad būtu taisāms lēmums atsevišķs par to, ka nav izpildījušies Satversmes 78. panta priekšnoteikumi.

G.Kūtris.

Vai tiesnešiem ir vēl kādi jautājumi? Lietas dalībniekiem? Nav. Paldies.

J.Pleps.

Paldies jums.

G.Kūtris.

Pēc būtības ir uzklaustas visas pieaicinātās personas. Saskaņā ar reglamentu ir tiesības lietās dalībniekiem uzdot jautājumus.

Vai jums ir kādi jautājumi savstarpēji vai pieaicinātajām personām? Nav. Paldies. Vai tiesnešiem....?

Tas nozīmē, ka lietas izskatīšana ir pabeigta pēc būtības un tiek atklātas tiesas debātes.

Lietas dalībniekiem... Lūdzu, jūsu viedoklis par nepieciešamo laiku debatēm... Pieteikuma iesniedzēju pārstāvis? Cik jūs vēlētos

J.Kārklīš.

Aptuveni varbūt desmit minūtes.

G.Kūtris.

Un Saeimas `pārstāvis?

G.Kusiņš.

Piecpadsmit minūtes.

G.Kūtris.

Tad solidāri.... piecpadsmit minūtes abām pusēm būs katram pietiekoši, ja?

Tātad pirmajam debatēs vārds pieteikuma iesniedzēju pārstāvim. Lūdzu!

J.Kārklis.

Paldies, godātā tiesa!

Tātad izskatot lietu pēc būtības, kā mēs varējām uzklaut daudzus interesantus ekspertu viedokļus... konstatēt... un savā ziņā, kas arī ir interesanti, pretrunīgi. Tas vien norāda, ka konkrētais jautājums nav vienkāršs un viennozīmīgs. Un patiesībā Satversmes tiesa, ierosinot šo lietu, ir nesusi pienesumu, es domāju, arī konstitucionālo tiesību teorijā.

Par konkrēto pieteikumu. Tātad, mūsaprāt, viedoklis pēc lietas izskatīšanas pēc būtības nav mainījies, proti, ka konkrētais Tautas nobalsošanas likums paredz tā saucamo robu, likuma robu, respektīvi, neparedzot precīzu kārtību, tajā skaitā arī procedūru, kādā veidā var notikt attiecīgā konkrētā kāda likumprojekta virzība referendumu ceļā.

Šā roba esamība nav tikai interpretācijas jautājums, kā varētu šķist, ka caur tiesību normu piemērošanu to var atrisināt, jo no pieaicināto personu viedokļa jau mēs varējām secināt, ka ļoti daudz ir pretrunu. Tajā skaitā nav skaidrs par katras iesaistītās institūcijas funkcijām un kompetenci. Tātad, piemēram, mēs dzirdējām no Valsts prezidenta kancelejas pārstāvja, ka atsevišķos gadījumos varētu atgriezt Valsts prezidents likumprojektu atpakaļ Centrālajai vēlēšanu komisijai, ja, piemēram, šis likumprojekts ir pretrunā *ius cogens* normām. Dzirdējām arī viedokli, ka Valsts prezidents tā kā vairāk varētu būt arī kā tikai starpnieks, kuram nav tiesību vērtēt.

Saeimas atbildes rakstā mēs varam nojaust tātad no šī te saturiskā veidola, ka Valsts prezidentam ir plašākas funkcijas, nekā tikai pastnieka funkcijas. Līdz ar to, protams, viens jautājums ir par šo te kārtību. Un tajā skaitā tas ir aktuāls jautājums saistībā ar pilsoņu tiesību ievērošanu, jo, kā norādījis bija Tiesībsargs, tad esošais regulējums var novest pie cilvēktiesību pārkāpumiem, jo nav paredzēta atsevišķos gadījumos tiesu kontrole.

Un līdz ar to mūsu viedoklis ir, ka šo likuma robu nevar aizpildīt tikai caur tiesību normu interpretāciju vai piemērošanu, jo no vienas puses teorētiski var pateikt, ka jebkurš likums, kurš sākotnēji šķiet antikonstitucionāls, ir iespējams atrisināt caur piemērošanu, jo jāpiemēro augstākā norma, ja zemākā norma ir pretrunā. Tā kā augstākā norma daudzu ekspertu ieskatā ir tiesību principi, jo rakstītās normas ir tikai šo principu aprakstīšana, kur, protams, var gadīties kāda kļūda. Tad faktiski caur piemērošanu varētu daudz ko atrisināt, bet ne vienmēr tas ir iespējams, jo atsevišķos gadījumos ir nepieciešama ļoti precīza un smalka procedūra.

Jaunais likumprojekts, kurš Saeimā pašlaik ir pieņemts, bet nav izsludināts, arī paredz šo pašu formulu, respektīvi, „pilnīgi izstrādāts” likumprojekts. No vienas puses var pievienoties, protams, pēdējam ekspertam Plepa kungam, ka nevar aprakstīt pietiekami smalki, kas ir pilnīgi izstrādāts likumprojekts. Tajā pašā laikā vadlīnijas precīzākas varētu tikt dotas, piemēram, ka likumprojekts nav pilnīgi izstrādāts, jo tas

ir pretrunā ar vispārējiem tiesību principiem vai valsts nacionālajai drošībai... un tamlīdzīgi. Pašlaik vidējais pilsonis, kas, teiksim, nav jurists, izlasot šo viņam varbūt var rasties, protams, jautājumi, kas tad ir pilnīgi izstrādāts. It sevišķi, ja mēs vērtējam pašreizējo regulējumu. To, ko Saeima ir pašlaik pieņēmusi, tas ir atsevišķi vērtējams jautājums. Pašreizējais regulējums nedod skaidru atbildi. Piemēram, par likuma roba esamību norāda arī tas arguments, ka Saeima pēc šī te Valodas referenduma ir šo Tautas nobalsošanas likumu grozījusi. Tātad šo robu mēģinājusi aizpildīt. Faktiski pats parlaments ar savām darbībām ir apstiprinājis, ka konkrētajā jautājumā ir bijis robs, ko parāda arī tas, ka jaunajā likumprojektā ir paredzēta savādāka kārtība, kā var pilsoņi aizsargāt savas tiesības caur senātu. Iepriekš caur interpretāciju, protams, ka šādu kārtību nevarēja izsecināt no Tautas nobalsošanas likuma.

Par to, ka konkrētais regulējums, pašreiz spēkā esošais, ir neskaidrs, to norādīja... uz to var atsaukties arī ar pirmskara praksi, proti, arī tiesību zinātnieks Dišlers... faktiski tā īsti viņa rakstā arī man nav skaidrs. No vienas puses viņš saka, ka tikai pēc formas un satura, bet ne pēc būtības var pārbaudīt. No otras puses, protams, var arī interpretēt, kā to interpretējusi Centrālā vēlēšanu komisija pēdējā prakses maiņas gadījumā, proti, ar nepilsoņu likumu.

Attiecībā uz mūsu pozīciju, ka Tautas nobalsošanas likuma 11., 25. pants neatbilst Satversmes pantiem... un proti, it kā tos dublē, 77. un 78. ... tomēr tātad mēs esam arī pieteikumā norādījuši kā 1. pantu. Un es pievienojos tiem ekspertiem, kas norāda, ka šie te tautas grozāmie panti ir ar augstāku juridisku spēku, jo pretējas interpretācijas gadījumā var grozīt citus Satversmes pantus, kas nav nododami tautas nobalsošanā un tādējādi panākt faktiski šo 1., 2., 3., 4., 6. pantu... padarīt viņus par deklaratīviem, viņi nav grozīti, bet ir Konstitūcijā iestrādāta sistēma, kas faktiski ir pretēja demokrātijas un tiesiskas valsts principiem.

Un šis viedoklis, ko mēs paužam, ka Satversmes tiesa var vērtēt arī vienas Satversmes normas atbilstību pret otru, nepamatojas uz to, ka notiek horizontālā kontrole, bet notiek vertikālā, proti, ka visaugstākā tiesību norma ir vispārējais tiesību princips. Un konkrēti, teiksim, profesore Rezevska, kas ir šādu te domu izteikusi. Kam es pievienojos.

Likumdevēja darbībai ir jāatbilst vispārējiem tiesību principiem. Bet tas nenozīmē, ka likumdevēja radītām un tiesību normām ir jābūt saskaņā ar vispārējiem tiesību principiem. Tas aizved pie secinājuma, ka vispārējie tiesību principi ir prioritāri jeb prevalē pār likumdevēja radītajiem normatīvajiem tiesību aktiem, arī pār formālo konstitūciju.

Papildus mēs varam arī atrast tiesību zinātnē citu autoru viedokļus, ka ir diskutējams jautājums par to, vai Satversmes tiesa var vai nevar vērtēt Satversmes savstarpējo normu atbilstību.

Un viedokli par to, ka varētu darīt, netieši norāda arī Rodiņas kundze, jo tātad, kā viņa norāda, ja mēs uzskatām, ka var vērtēt tikai procedūras jautājumu, tad jautājums ir, kā var atšķirt procedūru no satura, jo vērtējot procedūru arī ir jāielūkojas Satversmes pantu saturā.

Un arī ekspertu pieminētais Paporinska kungs. Un, protams, arī pieaicinātā eksperte Nikuļcevas kundze.

Līdz ar to šis uzskats par to, ka pastāv iespēja vērtēt arī konstitucionālā likuma, nevis Konstitūcijas, bet konstitucionālā ranga normu atbilstību vispārējiem tiesību principiem, ir tiesību teorijā diezgan pārstāvošs. Tāpēc... tas, protams, ir jautājums, kas jāvērtē Satversmei, jo, no vienas puses, tas var būt tiesību politisks jautājums, ka to nevajag darīt, bet, no otras puses, citu valstu pieredze mums rāda, ka šāda iespēja pastāv.

Līdz ar to iemesls vien, ka 11. pants Tautas nobalsošanas likumā, 25. pants kopē Satversmes pantus, nav iemesls, lai izbeigtu tiesvedību. Jo vēl paliek 1. pants, kuram teorētiski Tautas nobalsošanas likums var būt pretrunā caur to, ka neparedz tātad izvērstu procedūru un, kā norādījusi Satversmes tiesa, tad no Satversmes 1. pantā ietvertā demokrātiskās republikas jēdziena visām valsts institūcijām izriet pienākums savā darbībā, it sevišķi izdodot tiesību aktus, ievērot likumību par varas dalīšanu, veicot savstarpējo uzraudzību. Tas ir 2000. gada spriedums. Līdz ar to ir skaidrs, ka likumdevējam ir pienākums Satversmē nostiprinātos principus izvērst cauri tiesību normām, lai visiem būtu skaidrs un lai nerastos kādi pārkāpumi.

Attiecībā par to, ka Satversmes pirmajiem pantiem, respektīvi, tiem, kuri ir grozāmi tautas nobalsošanā, ir augstāks juridisks spēks, varētu arī minēt 2007. gada Satversmes tiesas spriedumu, kas noteica, ka tiesību normu spēks ir atkarīgs no institūcijas, kura tiesību normu ir pieņēmusi un procedūras, kāda noteikta tiesību normu pieņemšanai. Jo augstāka ir tiesību normu pieņemšanas institūcijas demokrātiskās leģitīmācijas pakāpe un jo kvalificētāka ir tiesību normu pieņemšanas procedūra, jo augstāks ir attiecīgās tiesību normas juridiskais spēks.

Līdz ar to, mūsaprāt, nav pamats izbeigt tiesvedību tikai uz to apstākli, kā tātad Saeimas pārstāvis ir norādījis, ka šie panti dublē Satversmi ne tikai no vispārējo tiesību principiem, no konstrukcijas... bet arī mēs tātad uzskatām, ka jautājuma neregulēšana arī var būt par iemeslu, lai izskatītu lietu Satversmes tiesā. Un, teiksim, Satversmes tiesa ir savā laikā lēmusi arī tādus jautājumus, kā drošības naudas samazināšanas iespējas Civilprocesa likumā, respektīvi, ka šādas normas neparedzēšana ir pretēja Konstitūcijai. Tā kā pastāv arī prakse, ka regulējuma neesamība var būt antikonstitucionāla, jo tātad caur šā regulējuma neesamību var tik aizskartas kādas personas pamattiesības. Un šajā gadījumā tātad pilsoņu pamattiesības var tikt aizskartas, to norādījis arī Tiesībsargs un arī atsevišķi eksperti, ka nav skaidrs, tātad kādā veidā tad ir šī procedūra... un konkrēti otrās valsts valodas likumprojektā,

kā arī konkrētie iniciatori, kas šo pieteikumu sagatavoja un iesniedza Satversmes tiesā, mēģināja vērsties administratīvajā tiesā, kura atteica viņiem izskatīt šo jautājumu. Protams, šis ir jautājums par to, ka viņi lūdza apturēt Centrālās vēlēšanu komisijas lēmumu, kurš ir pozitīvs, iepretim parakstu savācējiem, bet nav arī skaidra procedūra pašreizējā regulējumā, kas var un kādā veidā apturēt tādu likumprojekta virzību, kurš neatbilst vispārējiem tiesību principiem, kas ir pieņemti demokrātiskā un tiesiskā valstī.

Līdz ar to, pamatojoties uz iepriekšminēto, mēs aicinām apmierināt mūsu pieteikumu.

G.Kūtris.

Saeimas pārstāvim... Jums vārds.

G.Kusiņš.

Godātā tiesa! Vispirms es vēlētos atgādināt to, ko teica pieteikuma iesniedzēju pārstāvis. Acīmredzot šeit lietas izskatīšanas gaitā nav atšķirīga pozīcija par lietas būtību, ir runa par procedūru, lai gan par procedūru pieteikuma iesniedzēju pārstāvis atzina, ka par procedūru diskusiju nav. Viņš piekrita procedūrai.

Vai Centrālajai vēlēšanu komisijai ir tiesības izvērtēt iesniegtos likumprojektus? Un Saeimas atbilde ir, ka jā. Pirmkārt, apstrīdētajām normām tiek pārņemts, ka tajās nav pilnīgi iestrādāti daži vārdi. Taču, manuprāt, tas ir skaidri un nepārprotami izsecināms gan no Satversmes, gan Nobalsošanas likuma. Šo divu vārdu neesamība apstrīdētajās normās nekādā ziņā nav par pamatu, lai atzītu šīs normas par neatbilstošām Satversmei, jo šie divi vārdi ir citur. Šie divi vārdi ir Nobalsošanas likuma 22. pantā.

Ir pilnīgi skaidrs, ka Centrālā vēlēšanu komisija vērtē, vai ir divi nosacījumi. Tikai šo divu nosacījumu esamību paredz Satversme... tikai tad, kad ir izpildījušies abi nosacījumi, likumprojektam ir likuma virzības spēks. CVK vērtē šos divus nosacījumus. Gan pieteikuma iesniedzēju pārstāvis, gan arī pārējās pieaicinātās personas teica, ka Centrālajai vēlēšanu komisijai ir tiesības vērtēt gan skaitu, gan pilnīgas izstrādātības kritērijus.

Otrs jautājums — vai Centrālajai vēlēšanu komisijai ir nepieciešamā kapacitāte jeb spēja, jo tika pārņemts... tika izmantots tāds negaidīts arguments, ka Centrālā vēlēšanu komisija tiek veidota it kā politiska un nav nepieciešamās kapacitātes. Man liekas, ka Centrālajai vēlēšanu komisijai ir kapacitāte un atbilde atkal ir „jā”.

Pirmkārt, Centrālajai vēlēšanu komisijai kā jebkurai valsts iestādei ir saistoši gan likumi, gan Satversme, gan Latvijas starptautiskās saistības. Viņai ir saistoši arī Satversmes tiesas spriedumi. Arī *ius cogens* normas. Visi pieaicinātie, kuriem tika

uzdots jautājums, atzina, ka *ius cogens* normas ir saistošas. Un pie ekstrēmiem jautājumiem atbildēja, ka šāda tautas nobalsošana nebūtu iespējama.

Otrkārt. Centrālās vēlēšanu komisijas izveidošanas sastāvā obligāti ir viens augsti kvalificēts jurists — Augstākās tiesas tiesnesis. Šis tiesnesis nav pievienojis pie citiem Centrālās vēlēšanu komisijas lēmumiem atsevišķas domas, kas liek domāt, ka viņa viedoklis ir sakritis ar Centrālās vēlēšanu komisijas viedokli.

Treškārt. Ikvienai valsts institūcijai, arī Centrālajai vēlēšanu komisijai, ir pienākums izveidot tādu struktūru un pieņemt darbā tādus darbiniekus, lai nodrošinātu lēmumu tiesiskumu. Līdz ar to arī Centrālajai vēlēšanu komisijai ir pienākums, lai būtu nepieciešamie speciālisti ar juristu priekšzināšanām. Un Centrālās vēlēšanu komisijas pārstāvis apliecināja, ka ir izveidots jurista amats un, ja nepieciešams, Centrālā vēlēšanu komisija var vērsties pēc palīdzības pie citiem.

Treškārt. Vai Centrālā vēlēšanu komisija ir jau iepriekš vērtējusi kādu likumprojektu par atbilstību pilnīgas izstrādātības kritērijiem. Un atbilde šeit atkal ir „jā”.

Es vēlētos atsaukties uz Plepa kunga viedokli attiecībā uz Skujenieku. Patiešām Skujenieks bija Centrālās vēlēšanu komisijas priekšsēdētājs tajā laikā, un, man liekas, to ļoti skaidri norādīja Centrālās vēlēšanu komisijas pārstāvis nedēļu atpakaļ... tas, ka tas nav izskanējis publiski, ka iepriekšējās reizes Centrālā vēlēšanu komisija vērtēja, nav un nevar būt par pamatu, lai atzītu apstrīdētās normas par neatbilstošām Satversmei.

Tā arī nav nekāda jauna Centrālās vēlēšanu komisijas tiesība. Un tas nav likuma robs, kā to vēlas interpretēt pieteikuma iesniedzēji. Es jau nolasīju nedēļu atpakaļ referenta izteikumu par to, ka komisija uzskata, ka tā nav jauna tiesība. Līdz ar to es uzskatu, ka viedoklis, ka tas ir likuma robs, nav pierādīts ne ar lietā, ne ar iepriekšējā tiesas sēdē izskanējušiem argumentiem.

To, ka tā nav nekāda jauna Centrālās vēlēšanu komisijas tiesība pārbaudīt, skaidri un nepārprotami apliecina arī 1928. gada precedents, kad, pastāvot vēl pantu ziņā skopākam likumam, Centrālā vēlēšanu komisija tomēr pieņēma lēmumu, ka iesniegtais projekts nav pilnībā izstrādāts.

Vai esošā procedūra Centrālajā vēlēšanu komisijā atbilst tā sauktajai „labajai praksei”? Un atbilde šeit atkal ir „jā”. Centrālā vēlēšanu komisija, kā apliecināja CVK pārstāvis, ir aicinājusi uz lietas izskatīšanu gan parakstu vācēju pārstāvjus, gan neskaidros gadījumos aicinājusi izteikt viedokļus citas valsts institūcijas, ir aicinājusi arī parakstu vācējus iesniegt savus argumentus. Par to šobrīd var pārliecināties pilnīgi visi. Centrālā vēlēšanu komisija šobrīd ir gājusi vēl soli tālāk. Visus šos viedokļus ir izlikusi publiski pieejamas Centrālās vēlēšanu komisijas mājaslapā, tādējādi vairojot uzticību lēmumu pieņemšanas procedūrai.

Vai Centrālās vēlēšanu komisijas lēmumiem ir tiesas kontrole? Un atbilde atkal ir „jā”. Centrālās vēlēšanu komisijas likuma 13. pantā tas ir skaidri un nepārprotami noteikts.

Atsevišķi tiesā izskanējušie piemēri attiecas uz to procesa stadiju, visticamāk, kad viena desmitā daļa paraksti tika iesniegti Valsts prezidentam vai pat šis likumprojekts jau ir nonācis Saeimā, jo Valsts prezidents to bija virzījis tālāk. Respektīvi, šajā stadijā patiešām bija iesācies likumdošanas process, kur administratīvās tiesas lemšana vairs nebūtu izmantojama.

Bez tam uz atsevišķu, no konteksta izrautu spriedumu bāzes nevar taisīt secinājumus, ka vispār nav iespējama tiesas kontrole.

Centrālās vēlēšanu komisijas pārstāvis nedēļu atpakaļ apliecināja, ka pēdējais gadījums — atteikums — ir noformēts kā administratīvais akts un, cik ir zināms no publiski pieejamās informācijas, atsevišķas personas, parakstītāji, ir vērsušies tiesā.

Vai ir mehānisms, ja Centrālā vēlēšanu komisija kļūdās? Un atbilde atkal ir „jā”. Uz to norādīja arī Valsts prezidenta pārstāvis, ka viens no līdzekļiem varētu būt nosūtīt atpakaļ šo dokumentu Centrālajai vēlēšanu komisijai, kas tad vēlreiz varētu pārbaudīt, vai patiešām likumprojekts ir pilnībā izstrādāts, vai Centrālā vēlēšanu komisija nav aizmirsusi kaut ko izdarīt.

Tiesībsarga pārstāve atbildot uz jautājumu, vai ir nepieciešamie tiesību aizsardzības līdzekļi, norādīja, ka jābūt nevis vienam, bet gan jāpastāv kopumam, kas kā kopums nodrošina Satversmei atbilstošu efektīvu tiesisko aizsardzību.

Mēs uzskatām, ka šāda tiesiskā aizsardzība pastāv. Valsts iekšējo tiesību sistēmas sniegto tiesību aizsardzības iespēju kopums nodrošina efektīvu tiesību aizsardzību.

Visbeidzot. Vai no tā var secināt, ka apstrīdētās normas kopumā atbilst Satversmei? Un atkal secinājums ir „jā”.

Man liekas, ka pieteikuma iesniedzēju pārstāvji izvirzot divus argumentus... apstrīdētā norma neparedzot kompetento iestāžu tiesības vērtēt... Šobrīd pieteikuma iesniedzēju pārstāvis teica, ka jāievēro tiesību principi. Manuprāt, pozīcija nonāk pretrunā ar sākotnēji pieteikumā pausto. Apstrīdētās normas neparedzot aizliegumu izskatīt vēlēšanu iesniegtos likumprojektus, apgalvojot, ka jāvērtē atbilstība tiesību principam, arī nav savienojama ar šādu vērtējumu.

Visbeidzot. Man liekas, ka šī lieta ir radusies no bailēm. Un bailēm, kā zināms, ir lielas acis. No bailēm, ka kāds neievēros Satversmi. Es nešaubos, ka Satversmes tiesa spēs nodemonstrēt to pienācīgo latīņu, kas ir jāievēro citiem gan Satversmes, gan tiesību principu ievērošanā.

Saeima uztur spēkā izteiktos lūgumus.

Paldies.

G.Kūtris.

Paldies.

Tiesa pasludina tiesas debates par slēgtām.

Vai lietas dalībniekiem ir vēlšanās teikt repliku?

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvim?

J.Kārklīšs.

Tikai īsu. Atbildot uz izskanējušo pārmetumu... respektīvi, ne visu var atrisināt tikai ar tiesību principiem, jo visu mēs nevaram ielasīt tiesību principos. Tur ir likumdevēja loma arī tomēr.

G.Kūtris.

Paldies

Vai Saeimas pārstāvim ir vēlšanās teikt repliku?

G.Kusiņš.

Jā. Īsi varētu pateikt, ka acīmredzot šajā lietā ir izšķiroši būs tā, kā saprot tiesību avotus. Mēs pieturamies pie vispārzināmā tiesību avotu uzskaitījuma, to, kas ir jāņem vērā... visi tiesību avoti, pieņemot konkrētus lēmumus.

Paldies.

G.Kūtris.

Paldies.

Tiesa nolemj tiesas spriedumu pasludināt trešdien, 19. decembrī, plkst. 10.00.

Stenogrammas izgatavotāja

Mārīte Ceļmalniece

Tiesas sēžu sekretāre

Elīna Kursiša